

KOHTAAMISESTA KÄSIN

Kansalaisopiston käsityökerhon lasten ja ohjaajan vuorovaikutus

Riitta Oksanen

Kehittämishankeraportti

Toukokuu 2006

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Oksanen, Riitta	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 44	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi KOHTAAMISESTA KÄSIN Kansalaisopiston käsityökerhon lasten ja ohjaajan vuorovaikutus		
Koulutusohjelma Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Kuukasjärvi, Markku		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä kehittämishankkeessa selvitetään ”kohtaamista käsin” - lasten kädentaitojen ohjausta vapaassa sivistystyössä. Työssä tarkastellaan ohjaajan ja ohjattavan vuorovaikutusta tavoitteena selvittää kohtaamisen merkitystä. Kohtaamisella tarkoitetaan vuorovaikutteista läheisyyttä ja yhdessäoloa, toisen ihmisen ymmärtämistä. Työssä selvitetään kohtaamisen osa-alueita ja vuorovaikutusta, käsityksiä kädentaidoista ja niiden opettamisesta. Kädentaidot määritellään alan tutkimustiedon ja tekijän omien kokemusten pohjalta, joiden mukaan kädentaidon oppimisella on vaikutusta ihmisen hyvinvointiin ja kehittymiseen hyväksi ihmiseksi.</p> <p>Konstruktivistinen ja kokemuksellinen oppiminen soveltuvat lasten kädentaitojen ohjaukseen ja opettamiseen. Tämän näkemyksen mukaan toimitaan ottaen huomioon ohjaamiseen liittyvät aika, paikka ja tilannesidonnaisuus sekä ohjattavan ryhmän moninaisuus, mitkä seikat asettavat haasteita ohjaajalle.</p> <p>Kädentaitojen ohjaamisen taidon ja osaamisen lisäksi on oltava vuorovaikutustaitoja. Selvityksien perusteella tekijä peilaa kohtaamisen toimivuutta lasten kädentaitojen opettamisessa vapaassa sivistystyössä lukuvuoden 2005–2006 aikana. Toimintaa ohjaavat asiat ja rajoitteet muodostuvat sosiaalisen ympäristön vaikutuksista, työntekoa ohjaavista normistosta ja laeista, taloudellisista resursseista sekä vallitsevista oppimiskäsityksistä. Jokainen kokoontumiskerta on erilainen, ja kohtaamisessa tarvitaan joustavuutta ja luovuutta. Opettajan tehtävänä on ohjata kohti hyvää, vahvistaa elinikäistä oppimista ja kannustaa ja auttaa löytämään luova intohimo tekemiseen. Aidossa kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa sekä ohjattavan että ohjaajan taidot kehittyvät ja johtavat asioiden kokonaisvaltaiseen hallintaan.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Dialogi, kädentaidot, käsityö, ohjaus, opetus, oppiminen, oppimisenäkemys, osaaminen, pedagogiikka, vapaa sivistystyö, vuorovaikutus.		
Muut tiedot		

May 26,2006

Author(s) Oksanen, Riitta	Type of Publication Development project report	
	Pages 44	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title FROM MEETING Interaction of the children of the craft club of the open college and of the controller		
Degree Programme Degree Programme in Teacher Pedagogical Education		
Tutor(s) Kuukasjärvi, Markku		
Assigned by		
Abstract <p>"In this development project clarified meeting -" the control of the children's manual skills in popular education. In the work it is examined, a controller and the interaction of the one to be directed as objective analyses the significance of the meeting. Meeting refers to an interactive vicinity and co-existence, understanding of another human being. In the work the sectors of the meeting and interaction, ideas of the manual skills and of the teaching of them are clarified. The manual skills are determined based on the own experiences of the research information and factor of the field according to which the learning of the manual skill has an effect on the welfare of the human being and on the development into the good human being.</p> <p>Constructivism and empirical learning is suitable for control and teaching of the children's manual skills. According to this view it is acted taking for the directing to the attention, the time, place and situation engagement and the variety of the controllable group join what points set challenges to the controller.</p> <p>In addition to the skill and know-how of the directing of manual skills, there must be social skills. On the basis of the reports the factor mirrors the functioning of the meeting in the teaching of the children's manual skills in the popular education, the school year 2005 –2006 during. The matters and limitations, which direct operation, consist of the effects of the social environment, of the norms, which directs working, and of the laws, of economic resources and of the dominating learning ideas. Every assembling time is different and in the meeting flexibility and creativity are needed. The teacher's task is good to strengthen and to encourage and to help to find a creative passion for the doing, to direct towards the lifelong learning. The skills of both directed in genuine meeting and interaction and the controller develop and lead to the comprehensive control of matters.</p>		
Keywords Dialogue, manual skills, handwork, control, teaching, learning, learning view, know-how, pedagogic, popular education, interaction.		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	KEHITTÄMISTÄ KOHDEN.....	2
1.1	TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS	4
2	KOHTAAMINEN.....	5
3	VUOROVAIKUTUS JA OPPIMINEN.....	7
3.1	YHDESSÄ TEKEMINEN JA VUOROVAIKUTUS	9
4	KÄDENTÄIDOT JA KÄSITYÖ.....	11
4.1	NÄKEMYKSIÄ KÄSITYÖSTÄ	12
4.2	KÄSITYÖN OPETTAMINEN ENNEN JA NYT	12
4.3	OPPIMISTILANTEEN JÄRJESTYMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ.....	16
4.4	KÄDENTAITOJEN OPETTAJA JA OPETTAMINEN	16
4.5	KÄSITYÖSTÄ HYVINVOINTIA	19
5	KOHDATTAVAN KÄSITTÄMINEN.....	21
5.1	KOHTI OPPIMISTA – KONSTRUKTIVISTINEN OPPIMISKÄSITYS	22
5.2	KOKEMUKSELLINEN OPPIMINEN	24
5.3	VAPAA KOHTAAMINEN.....	25
6	KOHTAAMINEN 7 – 13-VUOTIAIDEN KANSSA 2005 – 2006.....	27
6.1	KOHTAAMISEN KONTEKSTISSA.....	28
6.2	TAITEEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA.....	29
6.3	KUOPION KANSALAI SOPISTON KARTTULAN OSASTO	30
7	KEHITTÄMISHANKKEEN TUTKIMUSONGELMIEN KOHTAAMINEN	31
7.1	KOHTAAMISEN PALASET	31
7.2	KOHDATTIINKO?.....	35
8	KOHTAAMISIIN !	37
	LÄHTEET	40
	LIITTEET	43
	KUOPION KANSALAI SOPISTON KARTTULAN OSASTO 2005 – 2006	43

1 KEHITTÄMISTÄ KOHDEN

Käsittelen tässä kehittämishankkeessa asioita, jotka liittyvät oppilaan ja opettajan väliseen kohtaamiseen kädentaitojen opettamisen yhteydessä. Tässä työssä otan esille oppilaat, jotka opiskelevat vapaan sivistystyön parissa ja ovat alakouluikäisiä. Käsittelen kohtaamista ja vuorovaikutusta yleisellä, tapaamisen tasolla, enkä paneudu syvällisiin, psykologisella tasolla tapahtuvaan kohtaamiseen. Pohdin minkälainen vuorovaikutus ja kohtaaminen voivat auttaa ja edistää oppilaan kädentaitojen oppimista. Käsittelen vuorovaikutusta ja kohtaamista omina käsitteinään kirjallisuuden pohjalta. Peilaan kokemuksia muodostuvaan käsitykseen hyvästä kohtaamisesta kädentaitojen opettamisessa lapsille. Käyn läpi asioita, jotka koskettavat käsityötä, kädentaitoja ja niiden opettamiseen liittyviä asioita.

Tämän Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakoulutuksen kehittämishankkeen aihe on syntynyt tekijän omista intresseistä kehittää omaa ammatillista osaamistaan opettajana. Aihe täsmentyi, kun koulutuksen alkuvaiheessa tutustuin kirjallisuuteen, joka käsittelee opettajuuden muuttumista. Opettajankoulutuksen kehittämishankkeet eivät ole käsitelleet kädentaitojen opettamista kohtaamisen näkökulmasta.

Otan tässä työssä esimerkiksi lukuvuoden 2005 - 2006 aikana olleen vapaan sivistystyön toiminnan alaisen lasten kädentaitojen opintopiirin, jonka ohjaajana olen toiminut. Opintopiiriin osallistuneet ovat 7 – 13 -vuotiaita tyttöjä ja poikia. Esittelen vapaan sivistystyön, kansalaisopistojen perusperiaatteen ja taiteen perusopetuksen näkökulmia. Lähestyn kohtaamista ja vuorovaikutusta ohjaamieni lasten kädentaitojen opintopiirin näkökulmasta. Kehittämishankkeessa tutkimuskohteeksi esille nostetun vapaan sivistystyön lasten kädentaitojen opintopiiristä saatu aineisto on rajallinen eikä siten yleistettävissä. Tämä ammatillisen opettajakoulutuksen opintoaikani on suhteellisen lyhyt, minkä vuoksi havainto-aineisto on kerätty vain yhden toimikauden ajalta.

Tavoitteena tässä kehittämishankkeessa on kädentaitojen opintopiirien ohjaustoiminnan kehittäminen, toiminnan aikana tapahtuvan vuorovaikutuksen ja kohtaamisen hallitseminen kädentaitojen opetustilanteissa. Tavoitteena on löytää toimintamalleja hyvän suhteen muodostamiseksi oppilaisiin. Oletuksena on, että hyvä suhde ohjattavaan voi edesauttaa kädentaitojen ohjaamista ja oppimista. Ohjaustilanteen hallinta lisää ohjaajan itsetuntoa ja varmuutta toimia erilaisissa tilanteissa. Asioiden osaaminen parantaa tekijänsä itsetuntoa ja hyvinvointia sekä ohjaajalla että ohjattavalla.

Olen opettanut kansalaisopistossa useita vuosia erilaisia kädentaitoja sekä aikuisille että lapsille. Kansalaisopisto, jossa opintopiiri toimii, ei toteuteta taiteen perusopetuksen alaista opetusta, vaan se toimii varsinaisen vapaan sivistystyön toimintaperiaatteen mukaisesti. Kuitenkin lähtökohdat oppilaiden ohjaamisessa ovat hyvin paljon taiteen perusopetuksen periaatteiden mukaisia. Lasten kanssa toimiminen on jatkuvaa vuorovaikutteista kohtaamista, hyvin kontekstisidonnaista. Tunteet, emotionaalisuus, eläytyminen ja luovuus ovat asioiden kokonaisvaltaista haltuunottoa. Sivuan tekstissä käsityön kouluopetusta ja siihen liittyviä asioita. Kyseisessä vapaan sivistystyön opintopiirissä olevat oppilaat ovat saman ikäisiä kuin perusopetuksessa olevat oppilaat.

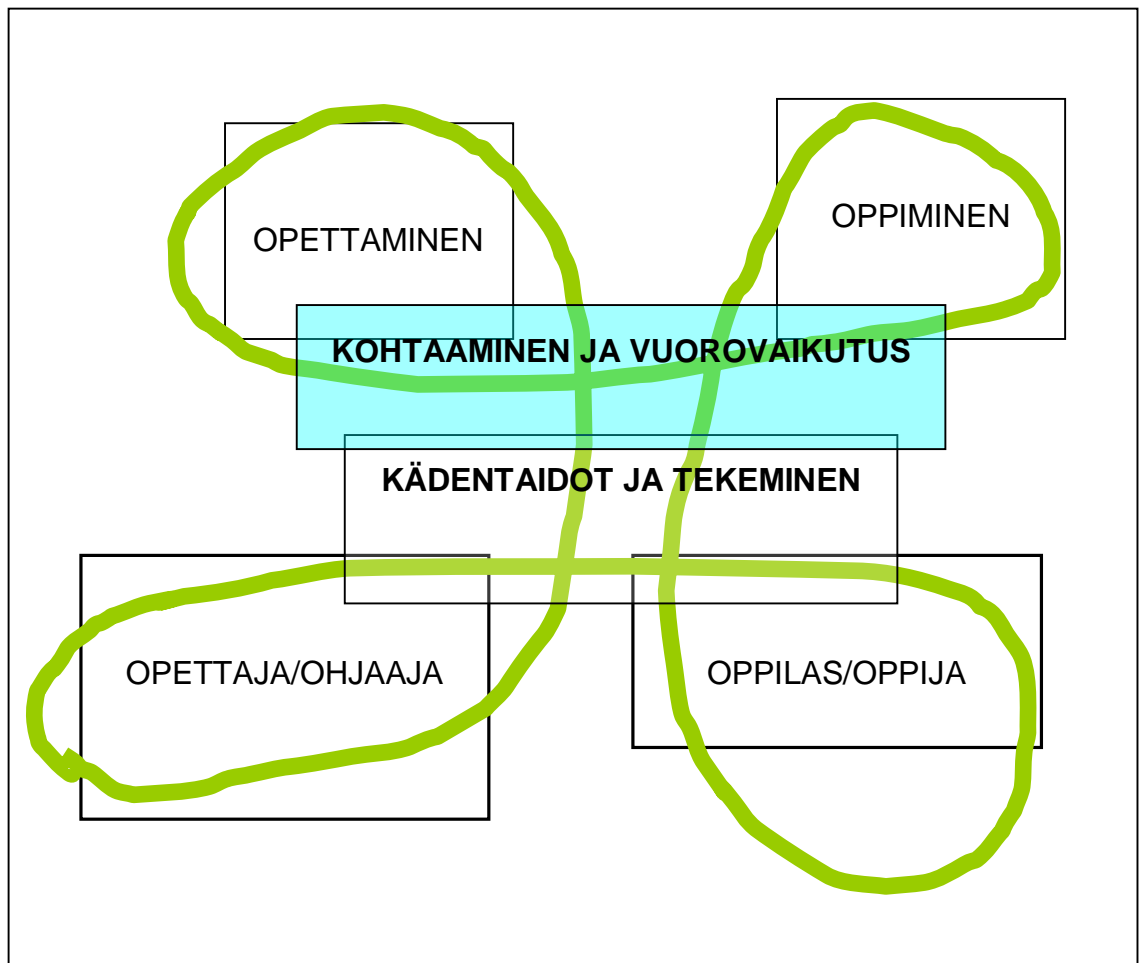
Nykypäivän kiihtyvässä kehityksessä, globalisoituvassa maailmassa, on nousut tärkeäksi kansainvälisyys ja maailmanlaajuinen vuorovaikutus. Koneellistuvassa ja kehittyvässä yhteiskunnassa on vielä tarvetta kädentaitojen osaajille, harrastajille ja niitä opettaville ja arvostaville. Varmasti myös käsityön merkitys on muuttunut ja edelleen muuttuva käsite. Käsillä tekeminen ei ole enää niin sanottua tarvetekemistä, vaan voisi olettaa käsityön merkityksen muuttuneen enemmän tuottamaan iloa tekijälleen ja käyttäjälleen. Omin käsin tehdessä voi vaikuttaa myös ympäristöön, luonnon säästämiseen ja edesauttaa samalla ihmisen hyvinvointia.

Tämä kehittämishanke voidaan luokitella laadulliseksi tutkimukseksi. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on tarkastella merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen. Tämän tutkimuksen tavoitteena on löytää merki-

tyssuhteita tutkijan kokemille asioille ja havainnoille. Kehittämistyön konteksti, tutkimustilanne, jossa tutkimusaineistoa kerätään ja prosessoidaan, on laadullisen tutkimuksen mukainen. (Vrt. Vilka, 97 – 100.)

1.1 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

Keskeisimpänä tässä kehittämistyössä ovat kohtaaminen ja vuorovaikutus sekä kädentaidot ja itse tekeminen. Koska kyseessä on kädentaitojen opettaminen, ovat myös opettaja, oppilas, oppiminen ja opettaminen ydinasioita. Tapusta tutkitaan vapaan sivistystyö lasten opintopiirin kontekstissa. Kuviossa 1 on esitetty tutkimuksen viitekehys.

KUVIO 1. Tutkimuksen viitekehys.

2 KOHTAAMINEN

Ja mitä se sitten niinku tarkoittaa?

Se on vuorovaikutteista läheisyyttä ja yhdessäoloa, toisen ihmisen ymmärtämistä, kohtaamista.

Toisen ihmisen, persoonan kohtaaminen on vuorovaikutteista läheisyyttä. Martin Buber (1999) puhuu kirjassaan *Minä ja sinä*, kuinka kaikki aktuaalinen elämä on kohtaamista, yhteyttä, läsnä oloa, välitöntä yhteyttä, vuorovaikutusta. Ihminen havainnoi ympäristöään – esineitä, asioita ja tapahtumia. Ihminen kohtaa olevan tai tulevan vastapuolenaan ainutkertaisena olentona ja jokaisen olion vain olentona. Tapahtumisessa hänelle avautuu se, mikä siellä on ja mitä tapahtuu. Kohtaamiset eivät järjestäydy maailmaksi, mutta jokainen niistä takaa ihmisen liittymisen maailmaan. Näin oppii kohtaamaan toisia ja myös kestämään toisten kohtaamisen. (Buber 1999, 56.)

Buber konkretisoi asiaa näin: Jos kuljemme tietä ja kohtaamme ihmisen, joka on tullut meitä vastaan samaa tietä kulkiessa, me tunnemme vain oman osamme tiestä, emme hänen - hänen osansa elämme vain kohtaamisessa. Näin toinen, vastaantulija tulee osaksi jotain, kohtaamista. Ihmiset kohtaavat toisiaan tasavertaisina täydessä vastavuoroisuudessa ihmisten kesken. On myös monia minän ja sinän suhteita, jotka laatunsa mukaan eivät kehity täydeksi moleminpuolisuudeksi. Tällaista suhdetta Buber luonnehtii aidon kasvattajan suhteeksi oppilaaseensa. Opettajan, joka tahtoo auttaa oppilastaan, tulee aidosti vahvistaa, luottaa ja kunnioittaa tämän persoonaa kokonaisuutena. Suhteen tulee olla kaksisuuntainen. (Buber 1999, 104 – 163.) Minä – sinä – yhteys on Buberin (1999, 15) mukaan ihmisten välistä autenttista dialogista kohtaamista.

Opettajan ja oppilaan välinen aito kohtaaminen vaatii yhteisen sävelen löytämistä, samalle aaltopituudelle pääsyä. Kohtaamisessa oleva pedagoginen ongelma on kahden erilaisen maailman kohtaaminen tai kohtaamattomuus. Markku Leinonen (2002) kuvaa artikkelissaan ”Kohtaako opettaja oppilaansa” kirjas-

sa Opettajuus muutoksessa, kuinka vaikeaa on päästä johtavaan, rakentavaan vuoropuheluun opettajan ja oppilaan välillä. Jotta erilaisista yhteyksistä tulevat ihmiset voisivat aidosti kohdata toisensa, tarvitaan molemminpuolista aktiivista yrittämistä, totuttelua toisen maailman ymmärtämiseksi. Opettajalta tämä vaatii erityistä viisautta ja taitoa. Opettajan tulee ymmärtää riittävän hyvin oppilastaan, jotta hän voisi aidosti kohdata oppilaansa. Opettajan on tultava oppilaansa puutteellisen tiedon tasolle ymmärtääkseen kohdattavaansa. Leinosen mukaan ilman ymmärtämistä ei ole kohtaamista, eikä ilman kohtaamista ole dialogia. Ilman dialogia ei taas ole tietoon johtavaa oppimisen ja kasvun tietä. Kun opettaja on tullut oppilaansa kanssa samalle tasolle, hän kohtaa oppilaansa ja kasvua rajoittavat kahleet murtuvat ja oppilasta ohjataan kohti hyvää. Leinonen yhtyy ”sokraattisen” metodin mukaiseen opetukseen, jossa tietoa ei panna oppilaan sieluun, vaan kysymysten ja keskustelun avulla hänen omat ajatuksensa sysäistään liikkeelle ja juuri se vie tietoon. Opettajalla on oltava käsitys hyvästä, jota kohti oppimista pyritään suuntaamaan. Hyvän tulee olla läsnä kohtaamisessa. Opettamisen ja oppimisen prosesseissa on aina kyse ihmisten kohtaamisesta. Toinen toisensa ymmärtäminen, ihmisten välinen kohtaaminen, on sekä arvokasta että tavoiteltavaa ja samalla se edistää kasvua ja oppimista. (Leinonen 2002, 17 – 42.)

3 VUOROVAIKUTUS JA OPPIMINEN

Vuorovaikutus on ihmisen kommunikointia, joka voi olla yksi-, kaksi- tai monisuuntaista ja toteutua, joko toisen ihmisen tai koneen kanssa. Kyseessä on yksisuuntainen vuorovaikutus, kun ihminen esimerkiksi lukee. Perinteistä opetustilannetta, missä opettaja asiantuntijana jakaa tietoa ja oppilas passiivisena ottaa sen vastaan, voidaan pitää yksisuuntaisena. Vuorovaikutus muodostuu kahdensuuntaiseksi, kun siihen liittyy palaute, tai kun henkilöt keskustelevat keskenään ja kommentoivat toistensa ilmaisemia ajatuksia. (Tuutti 2001.)

Oppimisen tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että oppiminen on vuorovaikutusprosessi. Vuorovaikutus on meidän jokapäiväisessä elämässä tapahtuvaa kriittistä kommunikointia, informaation vaihtamista oppimisprosessissa. Vuorovaikutuksen oletetaan olevan dialogia, tasavertaista vuoropuhelua, missä erilaisten merkitysten pohtimisella on keskeinen osuus. Ohjaajan ja oppijan välinen hyvä suhde luo perusedellytykset hyvälle oppimiselle. Juri Valtanen luonnehtii tekstissään Vuorovaikutus oppimisessa (1997), että oppimisen ja vuorovaikutuksen suhteessa on pohjimmiltaan kyse ihmisten kohtaamisesta. Kohtaaminen oppilaan ja opettajan välillä voi olla jotakin muuta kuin pelkkä valtasuhde. Valtasuhteen ulkopuolella voi olla elävää kohtaamista, missä oppimista voi tapahtua hedelmällisesti. Valtasen mielestä kokemus on kuitenkin kaiken oppimisen perusta. Jokaiseen tilanteeseen hän liittää mielellään oman elämäkertansa, joka koostuu kaikista siihenastisista tietoisista ja esitietoisista kokemuksista. Kokonaisuuteen kuuluu se ainutlaatuinen "minäitse", joka tilanteessa näyttää saavan välittömän kokemuksen, siinä on vuorovaikutusta. (Valtanen 1997.)

Oppimista sanotaan tapahtuvan aina jossakin tilanteessa eli opitaan jotakin aina jossakin. Kun puhutaan vuorovaikutuksesta ja oppimisesta, korostetaan ihmisten välistä sosiaalista vuorovaikutusta eli ihmiset ovat reaaliaikaisesti läsnä. Valtanen toteaaakin, että vuorovaikutus saa aikaan sitä oppimisen raaka-ainesta, erilaisia merkityksiä, mitä vasten ihminen itse voi, jos haluaa ja pystyy,

omia ajatuksiaan ja käsityksiään tulkita. Verbaalinen kommunikointi oppimisessa voidaan jakaa väittelyyn ja dialogiin. Oppimisen näkökulmasta väittelyn tarkoituksena on voitto, voittaa muiden näkökulmat. Tämä ei kuitenkaan palvele oppimista kovinkaan hyvin, koska päämääränä on oman näkemyksen esille tuominen ainoana oikeana riippumatta siitä, kuinka yksipuolinen ja vääristynyt se on.

Dialogi on Valtasen mukaan vastakohta väittelylle, missä pyritään vapaaseen keskusteluun ihmisten välillä ottaen huomioon erilaiset merkitykset ja tulkinnat. Dialogi kertoo enemmän ihmisten tavasta puhua kuin itse puhuttavasta asiasta. Tavoitteena dialogissa ei ole voittaminen vaan sellaisten oivalluksien saavuttaminen, joita ihminen tuskin koskaan saavuttaisi yksin. Dialogissa korostuvat ihmisten kysely- ja reflektointitaidot. Dialogissa ihminen saattaa tietenkään suosia tiettyä kantaa, mutta ei pidä mahdollisena neuvotella siitä. Hän on valmis kuuntelemaan muita, jotta ymmärtää toisen näkökannan hyvin, ja on valmis muuttamaan omaa näkemystään, jos siihen on hyvä syy. Aito dialogi edellyttää ystävällistä ilmapiiriä, se ei onnistu jos ilmapiiri on kilpaileva tai hyökkäävä. Dialogissa on pyrittävä kohtaamaan toisten mielipiteet rakentavasti ja tutkivasti, vaikkei itse kannattaisi niitä. Non-verbaalisessa kommunikoinnissa korostuu toiselta oppiminen ja toisen kanssa oppiminen. Tällainen vuorovaikutus ei ole luonteeltaan vain keskustelua. (Valtanen 1997.)

Pekka Himanen leikkii kirjoituksessaan ”Ajattelun kätilö” (1996) seuraavalla ajatuksella: jos Sokrates ilmestyisi tämän päivän yliopistolle ja miten Sokrates ravistelisi nykyistä sivistyskäsitystämme ja opetuskulttuuriamme? Sokrates oli oman aikansa toisinajattelija, kiusallinen häirikkö, joka halusi ravistella totuttuja asenteita. Nähdäkseen ”sokraattisesti” Himanen on kuvannut erilaisia ulottuvuuksia. Otan esille tässä hänen ”kohtaamiseen” liittyvän ulottuvuuden, josta hän kertoo seuraavasti: Sokrates kohtasi – hän halusi keskustella kenen tahansa vastaansa tulevan ihmisen kanssa, koska oli vakuuttunut, että jokaiselta voi oppia jotakin viisautta. Sokrateella oli kohtaamisen, synusian - yhdessäolon - kyky. Hänellä oli kyky syttyä toisesta ja sytyttää toista, halua synnyttää yhdessä, käydä tasavertaista toista kunnioittavaa dialogia. Himanen mukaan

kohtaamiselle olisi luotava erityisiä muotoja ja tiloja erilaisissa elämäntilanteissa. Kohtaamisessa on kaksi vastakohtaa, kohtaamisimpotenssi – kyvyttömyys innostua toisesta – ja kohtaamisnymfomania – "kaikki käy" -asenne. (Himanen 1996.)

Himanen selittää kohtaamisen, synusian, olevan dialektiikalle perustuvaa yhdessäoloa. Se on siis dialogista ja kohtaavaa. Konstruktivisen oppimisteorian sanastolla ilmaistuna synusia on yhteistä ymmärryksen rakentamista (collaborative cognition; knowledge building). (Himanen.)

Nämä professori Pekka Himanen esittämät ajatukset vahvistuivat, kun hän luennoi 25.4.2006 Kuopiossa Ykä Yritteliäs - yrittäjyys Hankkeen puitteissa aiheesta "Elämä taideteoksena – Mitä on luova kasvu parhaimmillaan?" Hän puhui tulevaisuudesta ja kuinka sitä ei ole vielä käsikirjoitettu, joten meillä on mahdollisuus onnistua pärjäämään globaalin maailman murroksessa, mikäli pystymme valitsemaan oikeanlaisia polkuja. Hänen mukaansa yhtenä onnistumisen ehtona on rikastava vuorovaikutus. Ihmisten tulisi pyrkiä rikastavaan vuorovaikutukseen, missä toisen ihmisen kohtaamisesta on aina mahdollisuus oppia myös itse. Kohtaamisella on rikastavan yhteisön saannin mahdollisuus. Himanen nosti esimerkiksi opettajan tehtävät, joissa opettajan tulisi vahvistaa yleistä jatkuvan, elinikäisen oppimisen kykyä, auttaa löytämään luova intohimo tekemiseen, usko unelmiin sekä luoda vuorovaikutteista, toisen kohtaavaa toimintaa. (Himanen 2006.)

3.1 YHDESSÄ TEKEMINEN JA VUOROVAIKUTUS

Tässä osiossa otetaan esille yhdessä tekemiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä asioita, joita on tuotu esiin Savan ja Bardyn toimittamassa Syreenin Taimi - projektissa – Taiteellinen toiminta, elämäntarinat ja syrjäytyminen.

Savan ja Bardyn toimittamassa Syreenin Taimi - projektissa (2001 – 2003) kerrotaan tekemisestä ja sen myötä tulleesta kohtaamisesta ja vuorovaikutuksesta. Vesanen-Laukkanen ja Martin kuvaavat artikkelissaan Omaelämäkerrallinen taide, että itse työskentely synnyttää aikaa ja tilaa, jossa on läsnäolon kautta mahdollisuus kohtaamiseen ja uuden löytämiseen. Sosiaalisissakin taidoissa on kyse tunteista, siitä, ovatko yksilön tunteet kohtaamiselle tai yhteistyölle sopivat. Sosiaaliset taidot ovat siis tärkeältä osin tunne-elämän taitoja. Dialogiseen kohtaamiseen ja reflektiiviseen toimintaan pyrkiminen voivat edistää vuorovaikutusta. Dialogisen kohtaamisen edellytys on riittävä itseymmärrys, jolloin pystyy hyväksymään, että välttämättä ei voi koskaan ymmärtää täysin toisen kokemusmaailmaa. Toinen osapuoli voi jäädä arvoitukseksi.

Erilaisten taitojen opettaminen, oppiminen ja harjaannuttaminen voivat tarjota tilanteita yhdessä tekemiselle, etsimiselle ja oivaltamiselle. Tekemisen avulla on mahdollisuus itse ymmärtää ja tulla ymmärretyksi taiteen keinoin. Uuden taidon oivaltaminen ja oppiminen on aina iloa tuottava asia, jolla on suuri merkitys myös itsetunnon kohottajana. Taide, kuten myös muunlainen tekeminen, on kommunikaation ja vuorovaikutuksen väline, mahdollisuus toisen kohtaamiseen omien tunteiden tunnistamiseen ja itsetuntemuksen lisäämiseen. (Syreenin Taimi - projekti 2001 – 2003.)

Barkmanin ja Virtasen artikkelissa ”Oma elämä kantaa” Syreenin Taimi - projektissa on todettu, että tekemisessä on tärkeätä ottaa huomioon lapsen kiinnostuksen kohteet ja valita yhdessä työskentelytapa, joka kiinnostaa molempia. Silloin on mahdollista päästä sellaiseen vuorovaikutukseen ja kommunikointiin, joka palvelee molempia osapuolia. Tekemisestä on tarkoitus iloita ja nauttia. Kun oma kiinnostus, tekemisen ilo, osaamisen tunne ja työskentelyn tavoitteellisuus ovat läsnä, itsetuntemus lisääntyy. (Syreenin Taimi - projekti 2001 – 2003.)

4 KÄDENTÄIDOT JA KÄSITYÖ

Sanalla käsityö tarkoitetaan toimintaa, jolla ihminen tuottaa tuotoksia muokaten erilaista konkreettista materiaalia käsityötekniikoin.

Kojonkoski-Rännäli (1995) selventää, että työ-sanaa käytetään kuvaamaan toimintaa, kun ihminen on tietynlaisen toiminnan yhteydessä. Yhdyssanan käsityö loppuosa työ kertoo siis, että toimijana tässä työssä on ihminen. Sana käsi ilmaisee, että materiaali, jota muokataan, on konkreettista, käsin kosketeltavaa. Käsityö-sanaa käytetään aina silloin työn tekemisestä, kun työstäminen tapahtuu käsiä käyttämällä. Käsityötä voidaan pitää ihmisen toimintona, jota ohjaa ajatus. Käsityö vaatii tekijältään siis kokonaisvaltaista osallistumista, hänen fyysisiä taitojaan ja henkistä ajatteluaan, kykyä ratkaista ongelmia ja luoda uutta. (Kojonkoski -Rännäli 1995, 31.)

Käsityön olemuksen yhtenä oleellisena piirteenä voidaan pitää sitä, että se on luonteeltaan kokonaista tekemistä. Tällä tarkoitetaan, että käsityöprosessin vaiheet, tuotteen ideoinnin, esteettisten ja teknisten ominaisuuksien suunnittelun, valmistuksen ja arvioinnin, suorittaa sama henkilö. (Kojonkoski-Rännäli 1995, 92.)

Käsityö mielletään työksi, jossa käsien käytön hyödyntäminen ja tekemiseen perustuva taidon kehittäminen on ollut ihmisille tyypillistä. Työ on ollut päämäärähakuista toimintaa ja keskeinen tekijä ihmiskunnan selviytymisen ja yhteiskunnan kehittymisen kannalta. Ihminen on käyttänyt käsiensä taitoa työssään ja muokannut luontoa omiin tarpeisiinsa sopiviksi. (Pöllänen & Kröger 2001.)

Anttilan mukaan käsityö merkitsee sekä käden avulla tehtävää työtä että tuotetta, produktia. Käsityöllistä toimintaa on hyvin eriasteista, joko kokonaan käden varassa tapahtuvaa tai siihen eri tavoin tekniikan ja työvälineiden kanssa

tapahtuvaa toimintaa, joka voi olla hyvinkin automaattistuneita koneita hyväksi käyttävää. Kaiken kaikkiaan käsityötä on hyvin monen tyyppistä, kuten harrastepohjaista käsityötä, taidekäsityötä ja käsiteollisuutta. (Anttila1993a, 9 – 10.)

4.1 NÄKEMYKSIÄ KÄSITYÖSTÄ

Nopeasti kehittyvä yhteiskunta ja koneellistuminen ovat vieneet käsin tekemiseltä sijaa. Nykyajan ihminen on kasvanut sellaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan, jossa ei tarvitse tehdä mitään itse tarpeeseen. Ihmiset ovat pitkälti uusavuttomia tumpeloita, jotka eivät osaa sukkiakaan parsia. Pieninkin ajan tuoma kuluma vaatteessa tai tavarassa johtaa tuotteen joutumiseen surutta roskiin. Välttämättä ei edes kierrätetä antamalla tuotetta uusiokäyttöön. Koska tuotteiden saatavuus on helppoa ja halpatuontimaiden valmistuksen ansiosta myös suhteellisen edullista, ihmiset ovat tottuneet valitsemaan kaiken kauppojen hyllyiltä. Oma yrittäminen, tekeminen, osaaminen ja kädentyöt on koettu puuhasteluksi ja aikaa vieväksi toiminnaksi. Ihmisten tulisikin saada jokin muu hyötynäkökohta tavoitteeksi, jotta he voisivat antautua käsillä tekemiselle. Voisiko ihmisen hyvinvointiin ja yhdessä olemiseen, vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen linkittää käsin tekemisen? Hyvänä esimerkkinä voisi mainita entisaikaiset ompeluseurat, mihin kylän naisväki kokoontui yhdessä tekemään käsitöitä ja samalla kohtaamaan toisiaan. Miten saada käsillä tekeminen trendikkääksi tekemiseksi? Muoti-ilmiö, kuten pipojen virkkaaminen poikien keskuudessa, on yksi esimerkki nuorisossa virinneestä kiinnostuksesta tehdä jotain itse.

4.2 KÄSITYÖN OPETTAMINEN ENNEN JA NYT

Silloin kun ”käsitöitä” ihan oikeasti tehtiin tarpeeseen, ei varmaankaan puhuttu, että teenpäähän tässä nyt käsitöitä iltojeni iloksi. Puhdetöitä tehtiin, koska esi-

neitä ja tavaroita tarvittiin elämästä selviytymiseen. Käsityöläisyys on aikaa ennen teollistumista, jolloin tarve ja käyttöesineitä ei ollut, jos niitä ei itse tehty.

Aikaisemmin, isoäidin aikaan ja aiemminkin, voidaan todeta käsityöllä olleen suuri merkitys ihmisten selviytymisessä jokapäiväisessä elämässä. Käsityöllä oli selvä asema ja käden taidot olivat osa arkea. Kodin käyttö- ja tarve-esineet valmistettiin itse alusta loppuun, jokseenkin myös omaan tarpeeseen. Oli sekä pakko että kunnia-asia osata valmistaa ja tehdä tuotteet itse, kuten tekstiilit, joihin raaka-aineet kasvatettiin ja jatkojalostettiin. Tämän aikakauden ihmisille koti, työ, koulutus ja harrastus olivat kiinteässä vuorovaikutuksessa toisiinsa. Käsityö oli merkityksellistä laaja-alaisesti elämän ylläpitämisessä ja selviytymisessä. (Pöllänen & Kröger 2001.)

Pölläsen ja Krögerin mukaan artikkelissa ”Käsityön erilaiset merkitykset opetuksen perustana” käsityöopetuksessa oli kysymys sekä työhön kasvattamisesta ja kädentaitojen kehittämisestä, että tekstiilien ja esineiden valmistamisesta kodin tarpeisiin. Näin pienestä pitäen perheen käsityötä tekevät lapset saivat käsitöiden tekemisen taidon aidossa kontekstissa sukupolvelta toiselle siirtyvänä tapahtumaketjuna. Valmiuksia toimia aikuisina ja samalla rakentaa minäkuvaansa kehittyi siinä sivussa. (Pöllänen & Kröger 2001.)

Aikanaan Cygnauksen koulussa käsityön tavoitteet olivat yleistä kätevyyttä kehittäviä ja kasvatuksellisia. Tekemisen taidot lisäsivät hyvinvointia ja varallisuutta. Käsityö perehdytti lapsia elämään materiaalisessa ympäristössä, mutta lisäksi se opetti työn tekemisen prosesseja ja tekemisprosessin psyykkistä hallintaa. Käsitöiden tarkoituksena kouluopetuksessa oli yleisen kätevyyden aikaansaaminen. (Pöllänen 2006, 82, 85.)

Elämä ilman käsitöitä - mitä se on? : käsityö harrastajien psyykkisen hyvinvoinnin tukena / Sinikka Pöllänen

Käsityö kehittyi toisaalta erilliseksi, usein yksin omissa työpajoissa käsin tehtävien tuotteiden elinkeinoksi, kotiteollisuudeksi, ja toisaalta edellistä laajemmin harrastukseksi, joka tuotti mielihyvää ja hyötyä. (Pöllänen & Kröger 2001.)

Käsityön merkitys on muuttunut alati muuttuvassa ja kehittyvässä yhteiskunnassa. Koneellistuminen ja kehitys tuottavat nopeasti ja edullisesti tuotteita ja kaikenlaisia tarve-esineitä. Ihmisten tarpeeseen tehdyt tuotteet ovat muuttaneet yltäkylläisyyden ja turhuuksien markkinoiksi. Käsityön merkitykselle täytyykin löytyä jokin muu mahdollisuus kuin tarpeeseen tekeminen. Pöllänen ja Kröger pitävät keskeisenä lähtökohtana ihmisen tarvetta toteuttaa olemistaan tekemällä käsin – toimia tekemällä. Käsityön uskotaan voivan antaa monipuolisia, käytännön järkeen liittyviä valmiuksia selviytyä elämässä ja osallistua yhteiskunnan toimintoihin. Käsityö voi merkitä harrastamisen ohessa tekemistä, joka lisää taloudellista, fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia ja elämänhallintaa. Se voi tietenkin parhaimmillaan merkitä osalle ihmisistä myös yrittäjyyttä, ammattia ja toimeentuloa. Käsityö voi tarjota hyvinkin tekemistä, joka lisää itsetuntoa nostavaa ja henkistä tasapainoa sekä viihtymistä. (Pöllänen & Kröger 2001.)

Kädentaitojen vahvistaminen voi tukea monipuolisesti vammaisten, heikommin oppivien tai vaikeuksien kanssa elävien elämässä selviytymistä ja tarjota kokemukselliseen oppimiseen ja tekemiseen painottuvan vaihtoehdon. Oppimishäiriöiden sekä kognitiivisten ja sosiaalisten kehityshäiriöiden korjaamisessa käsityöllä voi olla myös oma tärkeä osansa esimerkiksi silloin, kun on tarkoitus harjoittaa silmän ja käden yhteistyötä. Käytännönläheisillä ongelmanratkaisutilanteilla käden taitavuus tuo sosiaalisessa vuorovaikutuksessa itsevarmuutta ja luottamusta. Käsi voi ohjata monenlaisen tekemisen ja kokemisen kautta informaation prosessointiin, reflektointiin ja oppimiseen. Kädentaidot ovat tärkeitä myös ns. vaihtoehtoisessa elämäntavassa itse tekemisenä tai tuotteiden kierrättämisenä ja uudistamisena sekä kestäväen kehittämisen ajattelussa. (Pöllänen & Kröger 2001.)

Pöllänen ja Kröger toteavatkin, että käsityö kasvattaa kokemuksellisen – tekemällä oppimisen kautta – luovuutta, oman toiminnan suunnittelua ja aktiivisuutta tavoitteen saavuttamiseksi, epävarmuudensietokykyä ja taitoa ratkaista ongelmia. Näin käsityön tekijä voi saada sellaisia itsetuntoa kasvattavia onnis-

tumisen elämyksiä (flow - kokemuksia), että hän oppii arvostamaan työtä ja osaa arvioida omaa työskentelyprosessiaan tietoisesti. Hyvät kädentaidot ovat perustana useissa tehtävissä lähes kaikissa ammateissa. Käsityövalmiudet voivat lisätä sisäistä ja ulkoista elämänhallintaa sekä tarjota taidon myötä mahdollisuuden suorittavaan työhön ja itsenäiseen elämään sekä iloa tuottavaan harrastukseen. (Pöllänen & Kröger 2001.)

Perinteisesti taidot on jaoteltu henkisiin taitoihin, esimerkiksi ajattelun taitoon ja fyysisiin taitoihin kuten käsillä tekemisen taitoon. Käsillä tekemisen taitoon tarvitaan sekä ajattelun taitoja että ideoiden toteuttamiseen tarvittavia fyysisiä taitoja. Käsityötaidon hallinta ei ole pelkästään motorisen suorituksen hallintaa, vaan siihen liittyvät monenlaisen informaation nopea ja rationaalinen käsittelykyky, kommunikointikyky, vahva minäkäsitys ja itseluottamus sekä sosiaalisen ja muun ympäristön huomioon ottamisen kyky (Anttila 1993b, 63). Kädentaitojen kehittäminen on osa kokonaisvaltaista taitokasvatusta. Taitokasvatuksen ja käsityön tuoma omakohtainen osaaminen kasvattavat myös itseluottamusta. Yksilöille, jotka haluavat vaikuttaa ja ilmaista itseään enempi tekojen kuin sanojen kautta käsin tekeminen antaa oman mahdollisuutensa. (Pöllänen & Kröger 2001.)

Käsityön tekemiseen liittyy hyvin läheisesti myös taitavuus, taito. Pirkko Anttila tähdentää, ettei taitoa opita kirjallisuutta lukemalla tai ottamalla tietopankista, vaan taito opitaan pitkäaikaisen harjoittelun ja perehtymisen kautta. Anttila kuvaa taidon oppimista kumuloituvien eli kasautuvien kierrosten vaiheina seuraavalla kolmivaiheisella tavalla:

- Tiedostamisvaihe (kognitio): oppija tekee havaintoja, hankkii tietoja, kehittää mielikuvaa suorituksesta, tarkkailee tietoisesti toimintaa, luo mielikuvan suorituksesta ja oppii hallitsemaan vaadittavat reaktiot. Visuaalinen kanava on hallitseva.
- Jäsentymisvaihe (assosiaatio eli kiinnittyminen, harjaantuminen): taidon oppijan toiminnot niveltäytyvät ja liittyvät toisiinsa yhä paremmin. Motorinen harjaantuminen on keskeinen.

– Täydentymisen vaihe (autonominen vaihe): taidon oppija hallitsee monivaiheiset kokonaisuudet sujuvasti. Nopeus ja häirinnän sietokyky paranevat asteittain. (Anttila 1993b, 60 - 61.)

4.3 OPPIMISTILANTEEN JÄRJESTYMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Kuinka tiedostamis-, jäsentämis- ja täydentymisvaiheinen oppimisprosessi pysytään viemään läpi yhden oppitunnin aikana? Miten se voi tavoittaa oppilaan? Yksittäisillä oppitunneilla tehtävien töiden tulee olla loppuun asti suunniteltuja, riittävän pienimuotoisia tehtäviä ja käytettävään aikaan suhteutettuja. Suurempien kokonaisuuksien tekemisen, mikä jakautuu useamman viikon ajalle ja useammalle oppitunnille, mahdollistaa tarkka suunnitelma, tarvittavien materiaalien ja tarvikkeiden kokonaisvaltainen hahmottaminen ja luovuus. Jatkuvuus, tietoisuus tekemisestä ja tieto siitä, ”mitä tehdään jatkossa”, lisäävät oppilaiden tilanteenhallintaa, tyyneyttä ja motivoitumista. Oppilaiden ja opettajan välillä syntyvä vuorovaikutus ja aito kohtaaminen auttavat oikean rytmin ja tekemisen järjestyksen luomisessa. Hyvän vuorovaikutuksen keinoin opettajalla on mahdollisuus löytää harmonia opetustilanteiden tukemiseksi. Työtehtävien järjestyminen kaikille sopiviksi oppimisprosesseiksi vaatii jokaisen osallistumista, vuorovaikuttamista. Opetuskokonaisuudet tulee suunnitella niin, että niissä on kehitymiselle ja kasvamiselle varattuna mahdollisuus. Jossakin toisessa työssä oppimaansa voi syventää ja tulla taitavammaksi.

4.4 KÄDENTAITOJEN OPETTAJA JA OPETTAMINEN

Tässä osassa käsitellään käsityön perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan tehtävää käsityönopetusta. Oppilaat, jotka opiskelevat vapaan sivistystyön lasten kädentaitojen opintopiirissä, ovat alakouluikäisiä, siis samanikäisiä kuin perusopetuksen piirissä olevat oppilaat.

On opetukselle käytännöllistä tietää oppilaiden oppimistaustoja käsityön oppimisen näkökulmasta, toisaalta molemmat opetus suunnitelmat pohjautuvat samankaltaisiin perusteisiin. Lisäksi tässä otetaan esille joitakin käsityön opettajan tehtäviin kuuluvia huomiota sekä asioita käsityötaidon tarpeellisuudesta ja sen opettamisesta.

Nopean kehityksen myötä käsityö ja sen merkitys ovat muuttuneet ja samalla vähentynyt viimeisten vuosikymmenten aikana. Käsityön merkityksen muuttuessa myös käsityönopetus ja sen merkitys ovat muutoksessa. Erilaiset tarpeet, elämän arvot ja ainainen kiire ohjaavat ihmisiä suuntaan, joka ei välttämättä kannusta tekemään itse. Toisaalta käsityöllä on oletettavasti todettu olevan ihmisen hyvinvointiin vaikuttavia asioita, joilla nykypäivän kiireisessä, globaalissa maailmassa voisi olla käyttöä. Vapaan sivistystyön opintopiireissä tapahtuva kädentaitojen opetus tapahtuu luonnollisesti erilaisissa konteksteissa ja olosuhteissa kuin varsinainen perusopetuksen käsityönopetus, mutta päämäärät ovat samat. Tärkeinä pidetään mm. pitkäjänteisyyden, luovuuden, ajattelun ja ongelmanratkaisutaitojen kehittämistä, iloa, onnistumista ja henkistä hyvinvointia sekä kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Oppiminen on kokeilua, tutkimista ja keksimistä vuorovaikutustaitojen kehittymisen ohella.

Pöllänen ja Kröger kirjoittavat ”Käsityön erilaiset merkitykset opetuksen perustana” - tekstissään, että taitavalta opettajalta, joka käsityötä opettaa, edellytetään oman käsityöprosessin tietoisien reflektointien lisäksi didaktisia valmiuksia rakentaa oppivan yksilön kokonaispersoonallisuutta monipuolisesti kehittäviä oppimiskokonaisuuksia. Opettajan tehtävänä ei ole vain jonkin tekniikan opettaminen, vaan koko käsityöllisen prosessin taitamisen ohella monipuolisen ja kehittävän kokonaisuuden hahmottaminen ja oppimisympäristön järjestäminen. Näin saadaan järjestettyä mielekkäitä oppimiskokonaisuuksia opetettavaksi oppilaille. (Pöllänen & Kröger 2001.) Kokonaisuudessa käsityössä (= tuotteen ideointi, esteettisten ja teknisten ominaisuuksien suunnittelu, valmistus ja arviointi) sama henkilö suorittaa käsityöprosessin kaikki eri vaiheet itse joko yksin tai ryhmässä osallistuvana jäsenenä toimien, mihin opettamisessa tulisikin pyrkiä.

Kokonaiseen käsityöprosessiin kuuluu tietysti myös sekä tuotteen että prosessin arviointi. Opettajan tehtävänä onkin suunnata tätä vaihetta hyvillä tehtävillä ja ohjeilla. Reflektoinnin kohteena tulee olla koko käsityöprosessi. Reflektointi on oman toiminnan lähtökohtien, edellytysten ja seuraamusten tarkastelemista. Oman toiminnan reflektointitaito on hitaasti kehittyvä prosessi. Aitojen ja aktivoivien tehtävien avulla oppilaita voidaan kuitenkin ohjata reflektointiin. Kun käsityötä opetetaan siten, että se etenee kohti kokonaisen käsityön prosessia, integroituu siihen opiskelun eri vaiheissa luonnollisella ja konkreettisesti tavalla monia asioita. (Pöllänen & Kröger 2005.)

Käsityöhön liittyvä oppimistilanne ei ole vain tapahtuma. Käsityön oppitunteihin sisältyy aitoa iloitsemista ja onnistumista, tyytyväisyyttä, keskittymistä, turhautumista ja pettymystä. Tämä kaikki mielletään yleisesti oppilaan toiminnaksi, mutta myös opettaja on koko persoonallaan mukana opetustyössä. Pitkäjänteisyys on yksi tärkeä arvo, jota tarvitaan käsityön oppimisessa; sen avulla mm. tekninen taitavuus saavutetaan. (Syrjäläinen 2006, 108 – 113.)

Taidon opettaminen on enimmäkseen havainnollistamista, näyttämistä ja selittämistä, erilaisten mallien antamista. Opettaja on esimerkkinä niin työasenoissa kuin varsinaisen työn tekemisessä ja järjestämisessäkin ja niihin asennoitumisissa. Käsitteellistämällä on kasvatustieteen tohtori Erja Syrjäläisen (2006) mukaan tärkeä rooli taidon opettamisessa; adjektiivein kuvaillut tekemiset, metaforat, auttavat oppilaita ymmärtämään tehtävää paremmin. Käsitteellistäminen panee opettajan myös perustelemaan, miksi jotain tehdään tietyllä tavalla. (Syrjäläinen 2006, 113.)

Käsityön opetussuunnitelman perusteet 2004 määrittää käsityön oppisisältöön kuuluviksi sekä tekstiilityön että teknisen työn, joita kaikki oppilaat opiskelevat yhtä paljon vuosiluokilla 1 – 4. Seuraavilla vuosiluokilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus valita omia taipumuksiaan ja mieltymyksiään vastaava käsityön oppisisältö. Opetussuunnitelman mukaan käsityön opetuksen tehtävänä on ohjata oppilasta suunnitelmalliseen, pitkäjänteiseen ja itsenäiseen työntekoon. Samanarvoisena tavoitteena mainitaan oppilaan luovuuden, esteettisten

kykyjen, teknisten ja psyykkis-motoristen kykyjen, ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen sekä teknologian arkipäivän ilmiöiden ymmärtäminen ja eri kulttuureihin tutustuminen. Opetussuunnitelmassa korostetaan suunnittelutaidon oppimista, pyrkimystä luovaan prosessointiin sekä työn ja materiaalin laadun ymmärtämiseen ja arvostamiseen. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 240 – 242.)

Suomalainen käsityö on oppiaineena 1970-luvun peruskoulu-uudistuksesta näihin päiviin asti etsinyt tasapainoa vanhojen ja edelleen tärkeiksi koettujen käytännön taitojen ja uusien teknologisten taitojen välillä. Esteettisten taitojen huomioon ottaminen on lisääntynyt käsityön opetuksessa, mutta tärkeimpinä merkityksinä ovat ihmisen ja materiaalin välisen suhteen säilyttäminen, tekijän ekologisen tietoisuuden sekä työn ja materiaalin laatua koskevan tietoisuuden herättäminen. Käsityön opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaan käsityötaitoa niin, että hän kokee iloa ja tyydytystä työstään, samalla kun hänen itsetuntonsa kasvaa. Käsityötaidon kasvavasta tarpeesta ihmisten parissa ei ole kysymys vain arkielämästä selviytymisestä, vaan oman lähiympäristön laadullisesta kehittämisestä ja oman identiteetin rakentamisesta. (Kojonkoski-Rännäli 2005.)

4.5 KÄSITYÖSTÄ HYVINVOINTIA

Käsin tekeminen ei ole vain käsityötekniikoiden hallintaa ja niiden avulla tehtyä tuottamistoimintaa, se on paljon enemmän. Käsin tekemisen välityksellä ihminen kehittyy mahdollisimman monipuolisesti olemuksensa kaikilla alueilla. (Kojonkoski – Rännäli 1995, 92.)

Elämänhallintaa pidetään tärkeänä elämäntilaa suuntaavana tekijänä, hallinta liitetään usein erilaisten ongelmien, siirtymien ja vastoinkäymisten ratkaisuun. Elämänhallintaan ja elämän merkityksellistämiseen liittyy käsityön tekemisen tärkeys elämässä. Flow - tilaa, jossa ihmisen tuntemukset, ajatukset ja toivomukset kokemuksineen ovat tasapainossa, liittyy läheisesti tähän elä-

mänhallintaan ja mielekkyyteen. (Niemelä & Luutonen 2004, 17; Pöllänen 2006, 66.)

KT Sinikka Pöllänen toteaa artikkelissaan ”Elämä ilman käsitöitä – Mitä se on?” - ettei käsityössä aina ole tarpeellista saada aikaan tuotetta, vaan myös ajan hyötykäyttö on koettu merkitykselliseksi. Käsityön tekeminen voidaan katsoa olevan merkityksellinen viihtymisen ja ajankäytön ohella myös rauhoittavana hengähdystaukona. Käsityön tekeminen ei yksin ole hyvinvointiin viittava käsite, vaan sen, tuotteen ja prosessin muistelu tuovat mielialaa kohottavaa merkitystä. Pöllänen toteaa käsityöllä olevan mielenterveyttä ylläpitävää ja tyytyväisyyttä lisäävää merkitystä. Mielenrauhaa lisäävät niin käsityön tekeminen kuin myös käsityömateriaalit sekä valmiit ja keskeneräiset tuotteet. (Pöllänen 2006, 69 – 71.)

Anttila (1993) toteaa käsityön olevan myös hyvin ihmiskeskeistä. Käsityöllä voi olla suuri sosiaalinen arvo, se voi yhdistää ihmiset samaan harrastukseen ja yhdessä tekemisen pariin. Se voi tyydyttää ihmisen omaa tekemistarvetta, olla joko terapeutista tai viihdyttävää. Käsityöllä voi tuottaa itsensä lisäksi myös muille mielihyvää ja tukea näin sosiaalista hyvinvointia. (Anttila 1993b, 38 – 39.)

Käsityötiede on suhteellisen nuori tieteenala. Edellä mainitut käsityötiedettä tutkineet ja aiheesta kirjoittaneet näyttäisivät tukevan käsitystä, että kädentaidoilla on ihmisen hyvinvoinnille merkittäviä tarkoitusperiä. Koska vuorovaikutuksella ja kohtaamisella on hyvän oppimiseen johtavia merkityksiä, kädentaitojen ja aidon kohtaamisen tuoma oppimistilanne voi olettaakseni entisestään lisätä hyvinvointia.

5 KOHDATTAVAN KÄSITTÄMINEN

Opettajan eettisten periaatteiden taustalla on aina olemassa tiettyjä arvoja. Lähtökohtana on humanistinen ihmiskäsitys ja ihmisten kunnioittaminen. Totuudellisuus on keskeinen arvo opettajan perustehtävässä. Siinä opettaja ohjaa oppilasta kohtaamaan todellisuutta avoimen keskustelun ja rehellisyyden nimissä. Oppijoiden kohtaaminen yksilöinä tai ryhmässä vaatii oikeudenmukaisuuden toteutumista. Tähän liittyvät erityisesti tasa-arvo, syrjinnän ja suosimisen välttäminen, kuulluksi tuleminen ja oikeus ristiriitojen selvittämiseen. Kaiken kanssakäymisen lähtökohtana on ihmisarvoon liittyvän vapauden kunnioittaminen. Opettajalla on oikeus omaan arvomaailmaansa, mutta vapaus on sidoksissa opetustyötä määrittelevään normistoon.

Jokainen ihminen on ainutkertainen yksilö, joka tulee ottaa huomioon ja hyväksyä. Jokaisen oikeuksia tulee kunnioittaa, ja suhtautumisen tulee olla inhimillistä, oikeudenmukaista ja arvostavaa. Näiden huomioiden tulee kohdistua sekä oppilaisiin että työtovereihin, ja lisäksi opettajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin kuuluu hänen oman persoonansa hoitaminen ja kehittäminen. Yhteiskunnan tärkeimpiä tehtäviä on opetustyö, jota opettajan tulee hoitaa vastuullisesti ja jatkuvasti kehittyen. (Opettajan ammattietiikka.)

Lasten kädentaitojen opintopiirin oppilaat ovat 7 – 13 - vuotiaita. He elävät uudenlaisessa vaiheessa. Koulukypsyyden saavuttaminen on yksi virstanpylväs elämänkaareissa, jolloin koulu, kaverit ja harrastukset tulevat mukaan ”kasvatamaan”. Aikuisen ja vanhemman tuki, turva ja läheisyys kulkevat vahvasti mukana koko lapsuuden ajan. Vanhemmista opitaan ja heidän kanssaan toimitaan yhdessä, sosiaalisuuden lisäksi opitaan erilaisia taitoja. Lasten kädentaitojen ohjaajana minulla on mahdollisuus taitojen opettamisen ohella osallistua kasvattamiseen ja ohjaamiseen. Käsiyöllisellä kasvatuksella voi olla vaikutuksensa minäkuvan ja itsetunnon rakennuksessa.

Fyysisen kasvun ja kehityksen ohella tarvitaan myös pitkäjänteisyyttä, ongelmanratkaisukykyä, luovuutta, keskittymiskykyä, sosiaalisia taitoja sekä kognitiivista kypsyyttä, ja näitä kaikkia on mahdollisuus saada kädentaitoja teke-mällä. Ohjaajana minulla on pitkäaikainen kokemus sekä kädentaidoista, lap-sista että kasvattamisesta, mistä pystyy ammentamaan kokemukseen pohjau-tuvaa oppimista kohti hyvää.

5.1 KOHTI OPPIMISTA – KONSTRUKTIVISTINEN OPPIMISKÄSITYS

Oppiminen ei ole tiedon passiivista vastaanottamista vaan oppijan aktiivista kognitiivista toimintaa, ymmärtämiseen ja tietämiseen liittyvää sielullista toi-mintaa vastakohtana tunne- ja tahtotapahtumille. Siinä oppija tulkitsee havain-tojaan ja uutta tietoa aikaisemman tietonsa ja kokemustensa pohjalta. Näin kuva maailmasta ja sen ilmiöistä rakentuu jatkuvasti. Oppija on aktiivisesti merkityksiä etsivä ja niitä rakentava toimija. (Tynjälä 2000, 38.) Tynjälä luette-loi konstruktivismin keskeisiä pedagogisia seurauksia seuraavasti:

1. Oppijan aktiivisuuden merkitys ja opettajan roolin muuttuminen.
2. Oppijan aikaisemmat tiedot uuden oppimisen perustana.
3. Metakognitiivisten taitojen kehittäminen.
4. Ymmärtäminen on tärkeämpää kuin ulkoa osaaminen.
5. Erilaisten tulkintojen huomioon ottaminen.
6. Faktapainotteisuudesta ongelmakeskeisyyteen.
7. Oppimisen tilannesidonnaisuuden huomioon ottaminen.
8. Monipuolisten representaatioiden kehittäminen.
9. Sosiaalisen vuorovaikutuksen painottaminen.
10. Uusien arviointimenetelmien kehittäminen.
11. Tiedon suhteellisuuden ja tuottamistapojen esiin tuominen.
12. Opetussuunnitelmien kehittäminen.

Keskeisenä ajatuksena konstruktivismissa on, ettei tieto siirry, vaan oppija rakentaa eli konstruoi sen itselleen uudelleen.

Maija-Liisa Rauste - von Wright ja Johan von Wright valottavat kirjassaan *Oppiminen ja koulutus* (1994) konstruktivistisista oppimiskäsitystä seuraavanlaisilla kiteytyksillä:

- Uutta tietoa omaksutaan käyttämällä aiemmin opittua.
- Oppiminen on oppijan oman toiminnan tulosta.
- Toimintaa ohjaa sen tavoite – ja tavoitetta ohjaavat oppimisen kriteerit – mutta oppimista säätelee se, mitä oppija tekee.
- Ymmärtämisen painottaminen edistää tiedon mielekästä jäsentämistä.
- Sama asia voidaan käsittää tai tulkita monella eri tavalla.
- Opitun siirtäminen uusiin tilanteisiin riippuu tietojen tai taitojen organisaatiosta.
- Sosiaalisella vuorovaikutuksella on keskeinen rooli oppimisessa.
- Tavoitteellinen oppiminen on taito, jota voi oppia.
- Oppimisen arvioinnin tulisi olla monipuolista.
- Opetussuunnitelmien tulisi olla joustavia ja ottaa huomioon niin oppijan valmiudet kuin tiedon suhteellisuus ja muuttuvuuskin.

Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja kokemuksellinen oppiminen tukevat toisiaan. Konstruktivistinen oppimiskäsitys toimii paremmin muodollisen koulutuksen viitekehyksenä ja kokemuksellinen oppiminen työssä oppimisessa, mutta samalla muodollinen koulutus ja työssä oppiminen limittyvät toistensa kanssa ja menevät päällekkäin. (Kupias 2002, 8-11.)

5.2 KOKEMUKSELLINEN OPPIMINEN

Kokemuksellisen oppimisen näkemyksen mukaan oppiminen on kokemusten muuttumista ja laajentumista. Oppimista selitetään syklisenä prosessina, jonka omakohtainen kokemus, kokemuksen pohtiminen (reflektointi) ja käsitteellistäminen tai yleistäminen sekä aktiivinen kokeileva toiminta muodostavat. Uusia kokemuksia syntyy prosessin tuottamana ja sykli alkaa uudelleen. Oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena sopeutumisenä maailmaan. (Kupias 2002, 16.)

Kokonaisvaltaisen oppimisen oleellinen osa on omakohtainen kokemus, vaikka se ei vielä takaakaan oppimista. Ilmiön havainnointi ja sen tietoinen pohtiminen, ymmärtäminen ja käsitteellistäminen sopivan teorian tai kuvausmallin avulla on tärkeää. Kolbin mukaan oppiminen on jatkuva syklinen prosessi, jossa on neljä vaihetta: välitön omakohtainen kokemus, pohdiskeleva havainnointi, abstrakti käsitteellistäminen ja aktiivinen kokeileva toiminta. Kokeilusta saadaan kokemuksia, joita voidaan reflektoida. Prosessi voi alkaa myös teoriasta, mallista tai yleistyksestä ja edetä sitten aktiiviseen kokeiluun. Oppiminen on jatkuva, elinikäinen prosessi, joka on vuorovaikutuksessa yksilön ja ympäristön välillä. Se on jatkuvaa tiedon ymmärtämistä ja syventämistä, oman tietämisen rakentamista ja oppimaan oppimista.

Oppimissyklin keskeisimpänä vaiheena nähdään reflektiivinen eli pohdiskeleva vaihe. Reflektio on tärkeää uuden tiedon muodostamisessa, se on jatkuvaa ja aktiivista itsearviointia. Reflektiossa pohditaan omaa toimintaa sekä ajattelua, käsityksiä ja uskomuksia tietoisella tasolla, mikä johtaa uudenlaiseen ajatteluun ja oppimiseen. Oppimisessa ovat keskeisiä persoonallinen ja sosiaalinen kasvu sekä yksilön itsetuntemuksen lisääminen. Ne tulee ottaa koulutuksessa arvioinnin kohteiksi ja koulutuksen onnistuneisuuden kriteereiksi. Oppijoita ohjataan arvioimaan omaa kehittymistään ja oppimaan esimerkiksi oppimispäiväkirjojen, keskustelujen, haastattelujen ja portfolioiden avulla. Kokemukselli-

nen oppiminen ei ole pelkästään yhdensuuntaista luennointia ja tiedonjakamista. (Kupias 2002, 16, 18, 21.)

Kokonaisvaltaisessa oppimisnäkemyksessä oppiminen nähdään aktiivisena, monia aistikanavia hyödyntävänä, mielikuvitusta, mielikuvia, tunteita, elämyksiä ja kokemuksia hyödyntävänä ja tuottavana prosessina. Kokemuksellisessa oppimisessa pyritään yhdistämään havainnointi, kokemus, toiminta ja kognitio. Reflektio yhdistää kokemuksen ja olemassa olevan teoreettisen kuvausmallin sekä muuntaa kokemuksen yksilölle käyttökelpoiseen muotoon. (Mäki- Koms 1999, 36.)

Yhteiskunta on vaiheessa, jossa toiminnan sisällöt, muodot ja tulkinnat muuttuvat ja uudistuvat. Tieto- ja viestintäteknologia on mukana oppimistilanteissa, ne mahdollistavat oppijoiden pääsemisen yhä monipuolisemmille tiedonlähteille asettaen samalla uudenlaisia vaatimuksia. Oppimisessa painottuu sisällöllisten eli tiedollisten ja taidollisten elementtien lisäksi kulttuurinen ja esteettinen näkökulma. Konkreettisesti se laajentaa oppimisen ja tiedonmuodostuksen kokonaisvaltaiseksi fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen, kulttuurisen ja historiallisen yhdistäväksi prosessiksi. (Mäki- Koms 1999, 11.)

5.3 VAPAA KOHTAAMINEN

Tässä kappaleessa käydään läpi vapaan sivistystyön toimintaa ja periaatteita, johon kuuluu myös kansalaisopistotoiminta. Eduskunnan päätöksen mukaisesti vapaasta sivistystyöstä on säädetty laki 21.8.1998/632. Lain mukaan vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Vapaan sivistystyön oppilaitoksista kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. (Laki vapaasta sivistystyöstä 1998.)

Vapaalla sivistystyöllä tarkoitetaan pitkän historiallisen kehityksen tuloksena syntynyttä oppilaitosten verkostoa ja niiden antamaa opetusta. Yhteistä toiminnalle on, ettei koulutuksen tavoitteita ja sisältöjä aseteta ulkopuolelta, vaan niistä päättävät pääsääntöisesti oppilaitosten ja organisaatioiden taustayhteisöt itse. Perinteisesti vapaan sivistystyön oppilaitoksina on pidetty kansanopistoja, kansalaisopistoja ja opintokeskuksia, mutta uuden lainsäädännön mukaan myös liikunnan koulutuskeskukset (urheiluopistot) ja kesäyliopistot kuuluvat vapaan sivistystyön piiriin. Olennainen piirre vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on, että osallistuminen on vapaaehtoista. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opintotarjonta on monipuolista ja koulutusta myös toteutetaan monin eri tavoin. Opiskelu vaihtelee iltaopiskelusta päivittäiseen kokopäiväopiskeluun, ja osa opiskelusta on järjestetty peräkkäisinä iltoina tai viikonloppuina pidettävänä intensiivikursseina. Aikuiset voivat kehittää itseään ilman tutkinto- ja ammatillisidonnaisia päämääriä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Tarjolla on runsaasti sekä yleissivistäviä ja yhteiskunnallisia että harrastustavoitteisia opintoja. Vapaa-ajan opintojen aihepiirejä ovat muun muassa kielet, tietotekniikka, musiikki, taide- ja taitoaineet sekä liikunta. (Vapaan sivistystyön oppilaitokset 2006.)

Kansalaisopistot ovat etupäässä kunnallisia (kunnan omistamia) aikuisoppilaitoksia, mutta osa opistoista on yksityisiä. Kansalaisopisto-opetusta järjestetään jokaisessa kunnassa ja usein toimintaa on hajautettu eri lähiöihin ja kyliin. Kansalaisopistoja on yhteensä 262. Aikuisille suunnattujen opintojen lisäksi kansalaisopistot huolehtivat suuresta osasta lasten ja nuorten taiteen perusopetuksesta. (Kansalais- ja työväenopistot 2006.)

6 KOHTAAMINEN 7 – 13-VUOTIAIDEN KANSSA 2005 – 2006

Tässä kappaleessa kuvataan kansalaisopiston lasten kädentaitojen opintopiirin toimintaa ja kokoontumisia. Kuviossa 2 kuvataan oppilaan ja opettajan välistä toimintaa ja vuorovaikutusta sekä niihin liittyviä asioita. Lisäksi otetaan esille taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän tehtäviä.

Kursseista ilmoitetaan opiston omassa julkaisussa, joka lähetetään ilmaisjakeluna jokaiseen kotiin syksyllä, hyvissä ajoin ennen opiston varsinaista opetusajan alkua. Kurssit on suunniteltu edellisen kevään aikana. Koska varsinaista opetussuunnitelmaa ei ole, opettaja suunnittelee pitämänsä opintopiirit itse oppilaiden toiveita kuunnellen.

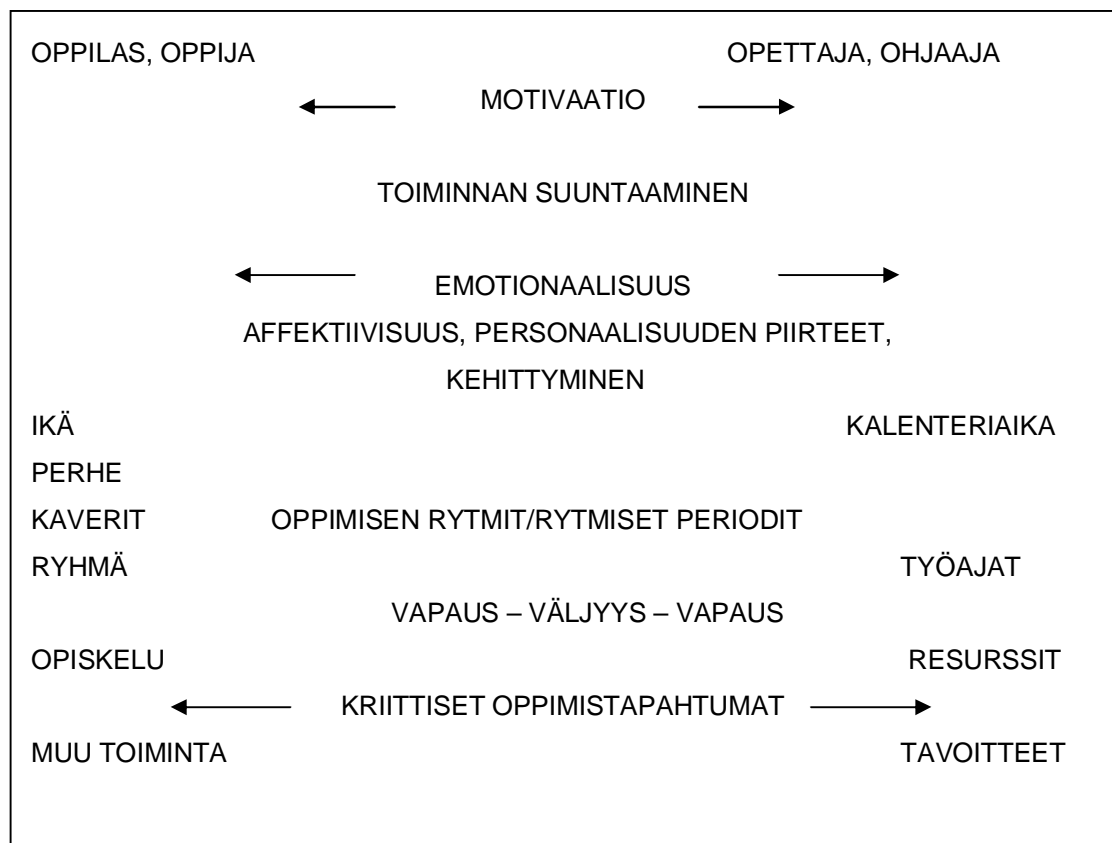
Lasten kädentaitojen opintopiirin sisällöksi oli kirjattu: askarrellaan erilaisia töitä vuoden ajan mukaan kovista ja pehmeistä materiaaleista. Lasten ollessa kyseessä opettaja tekee useimmiten aloitteet tehtävien töiden ja useimmiten myös materiaalien osalta. Tarkoituksena on valmistaa sellaisia tuotteita ja käsitöitä, jotka sopivat sekä pojille että tytöille. Kädentöiksi on valittu sekä kovista että pehmeistä materiaaleista valmistettavia tuotteita, jotta erilaiset oppijat voisivat paremmin kohdata ja löytää itselleen sopivia ja monenlaisia tekniikoita ja tekemisiä. Lisäksi oppimistehtäviksi oli valittu sekä nopeasyklisiä töitä että pidemmän ajan vaativia prosesseja.

Kansalaisopiston syyslukukauden opetus lasten kädentaidoissa alkoi 21.9 ja päättyi 30.11.2005. Opintopiiriin oli ennakoon ilmoittautunut 11 alakouluikäistä lasta, joista tyttöjä oli seitsemän ja poikia neljä. Opintopiiri kokoontui syyslukukaudella kymmenen kertaa keskiviikkoisin ja opetuskerran pituus oli 60 minuuttia. Kevätlukukausi alkoi 11. tammikuuta ja jatkui huhtikuun 5. päivään saakka joka viikko (12 kertaa) 60 minuutin ajan kerrallaan. Opintopiiri kokoontui pienessä kylässä toimivassa alakoulussa, jonka ympäristöstä oppilaat ko-

koontuivat. Liitteessä 1 Lasten kädentaitojen opintopiirin 2005 -2006 toimintavuosi, on kerrottu tarkemmin toiminnan sisällöstä.

6.1 KOHTAAMISEN KONTEKSTISSA

Toimintaa ohjaavat asiat ja rajoitteet muodostuvat sosiaalisen ympäristön vaikutuksista, työn tekoa ohjaavista normistosta ja laeista, taloudellisista resursseista sekä vallitsevista oppimiskäsityksistä. Ohjaaminen on aina prosessi, johon vaikuttavat eri osapuolet. Ohjaajalla on vaikutusvaltaa suunnitellessaan toimintaa.

KUVIO 2. Toimintaympäristö.

Kuvion 2 keskeisenä ajatuksena on kuvata toimintaa ohjaavia asioita ja rajoitteita. Lasten kädentaitojen opettamiseen vapaassa sivistystyössä vaikuttavat

perhe, ystävät, perusopetus ja muut vapaa-ajan toiminnot. Lapsille, 7 – 13-vuotiaille pojille ja tytöille järjestetty kädentaitojen opintopiiri on kokoontunut opiston toiminta-aikana kerran viikossa 60 minuutin ajan kerrallaan viimeisen kuluvan opetusvuoden aikana. Vastaavia kädentaitojen opintoja on annettu lapsille Karttulassa jo neljän vuoden ajan. Vaikka kansalaisopistossa ei toteuteta varsinaisesti taiteen perusopetuksen yleistä oppimäärän mukaista opetussuunnitelmaa, on opintopiireissä pyritty opetuksessa hyödyntämään kyseistä opetussuunnitelmaa. Taiteen perusopetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää opetusta.

Kansalaisopistossa lasten kädentaitojen opintopiirissä on pyritty pitämään tavoitteena, että oppilas ymmärtää käsityön merkityksen ihmisen hyvinvointiin. Oppilaiden omat kokemukset, käsillä tekeminen ja itsensä näin ilmaiseminen ovat keskeisiä ajatuksia. Oppilaita pyritään ohjaamaan niin, että he oppisivat arvostamaan kädentaitoja ja käsityön kulttuurillisia merkityksiä. Tuotteista ja töistä pyritään tekemään laadukkaita, oppilaiden omien kykyjen ja osaamisasteen mukaisia. Opetussisällöt valitaan lasten kädentaitojen opintopiirissä niin, että oppilaiden taidot ja tiedot sekä tekniikoiden ja materiaalien monipuolinen tuntemus ja hallinta kehittyvät. Oppilaita ohjataan kestävän kehityksen mukaisiin ratkaisuihin sekä laadukkaiden, esteettisten ja visuaalisten tuotteiden valmistamiseen. On tärkeää, että oppilaat ovat itse tyytyväisiä omiin tuotoksiinsa, jotta he oppivat arvostamaan omaa tekemäänsä toisten tekemisien ohella.

6.2 TAITEEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

Taiteen perusopetus pohjautuu alan opetussuunnitelmaan (2005). Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän tehtävänä on kehittää sellaisia taitoja ja tietoja, joita oppilas tulee tarvitsemaan elämänsä eri tilanteissa. Opetuksen tehtävänä on luoda perustaa tunneperäiselle, esteettiselle ja eettiselle kasvulle, johdattaa elinikäiseen taiteiden harrastamiseen sekä ohjata oppilaita kulttuurin säilyttämiseen ja arvostamiseen. Opetus perustuu humanistiseen ihmiskäsi-

tykseen, jossa ihminen on ainutkertainen, aktiivisesti elämäänsä vaikuttava ja toimii vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Keskeisenä ajatuksena on oppilaan luovan ajattelun ja toiminnan tukeminen, minän kasvun ja kehittymisen tukeminen, oppilaan aisti- ja tunneherkkyyden vahvistaminen sekä opiskelu- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen. Oppilasta pyritään ohjaamaan myös keskittyneeseen, pitkäjänteiseen ja määrätietoiseen työskentelyyn sekä rakentavaan toimintaan yksilönä ja ryhmässä.

Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jossa oppiminen ymmärretään taitojen ja tietojen rakennusprosessiksi ja jonka kautta syntyy kulttuurinen osallisuus. Oppilaalla on aktiivinen rooli, ja hänen aiemmat kokemuksensa otetaan huomioon. Opettajalla on keskeinen merkitys erilaisten oppijoiden edistymisen mahdollistamiseksi. Oppimisen lähtökohtina ovat tutkiva oppiminen ja toiminnallinen lähestymistapa. Oppiminen perustuu tekemällä oppimiseen, suunnitelmallisuuteen ja oman oppimisen arviointikykyyn. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005.)

6.3 KUOPION KANSALAIPOISTON KARTTULAN OSASTO

Kuopion kansalaisopisto on perustettu vuonna 1916 ja se toimii Kuopion kaupungissa. Vehmersalmen ja Karttulan kunnissa toimivat siihen kuuluvat osastot. Kansalaisopisto on yleissivistävä aikuisoppilaitos, joka on koulutuslautakunnan alainen. Aikuisille kohdennettujen kurssien ja opintopiirien lisäksi opistossa toimii lapsille erilaisia opintopiirejä, kuten liikunnalliset, musiikilliset ja kädentaitoihin liittyvät opintopiirit. Opiston toimintamuotoina ovat kurssit, avoin opetus, yleisluennot, tilauskurssit, opintoneuvonta, erilaiset tapahtumat ja opistolaisyhdistystoiminta. Opetusta annetaan vuosittain lukuisissa toimipaikoissa ympäri toimialuetta. Kuopion kansalaisopisto tarjoaa mahdollisuuksia kehittyä oppimalla. Kansalaisopiston palvelut ovat laadukkaita, edullisia ja helposti saatavilla, elinikäinen oppiminen edistää henkistä ja aineellista kasvua. (Kuopion kansalaisopiston opinto-opas 2005 - 2006.)

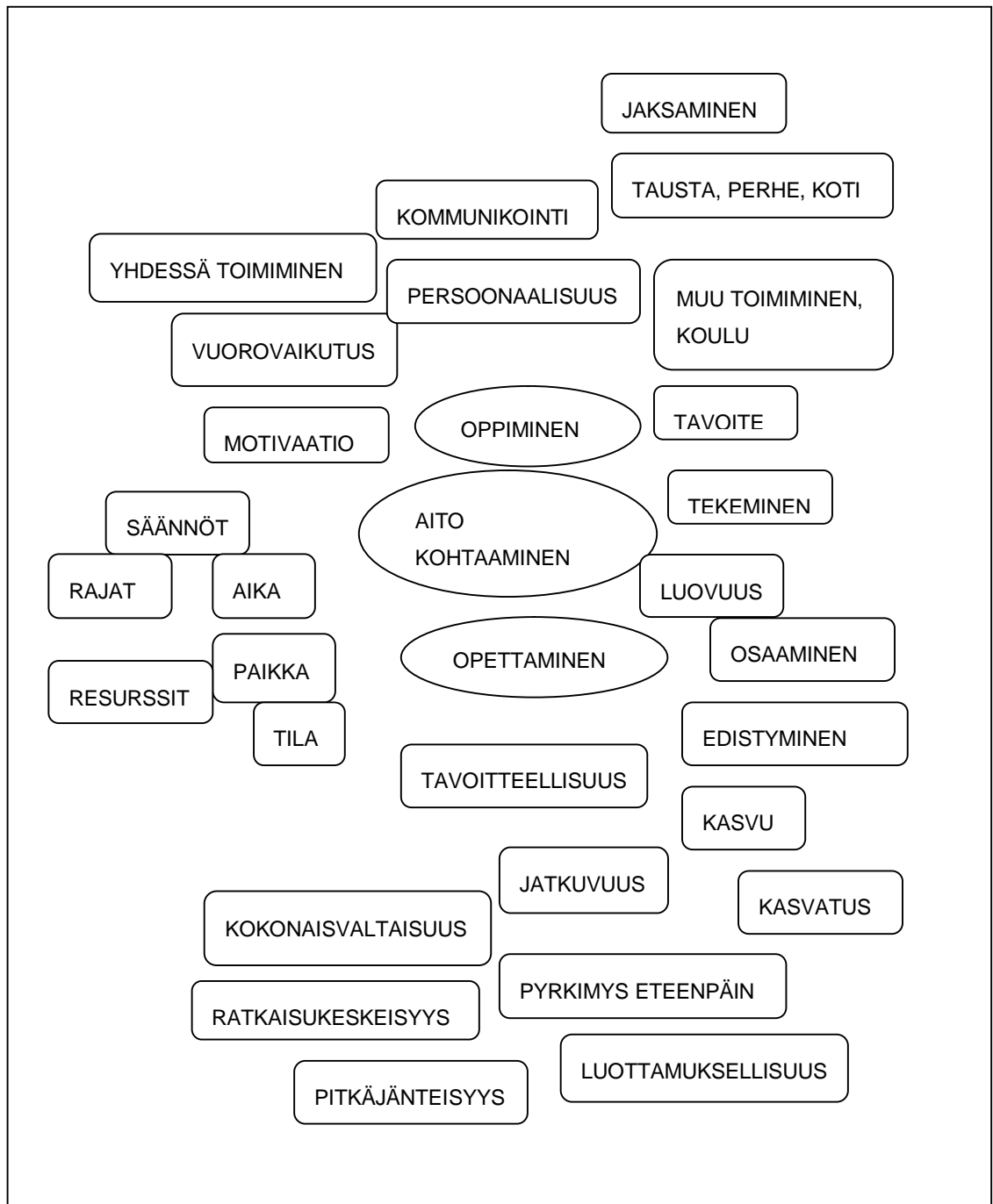
7 KEHITTÄMISHANKKEEN TUTKIMUSONGELMIEN KOHTAAMINEN

Tämän kehittämishankkeen tutkimusongelmana on löytää hyvä, viitekehykseen liittyvä, oppimista edistävä vuorovaikutuksen ja kohtaamisen suhde kädentaitojen opettamisessa lapsille vapaassa sivistystyössä. Tutkimusongelmat ovat seuraavat:

1. Miten kädentaitojen oppiminen ja tekeminen voivat auttaa kasvattamaan lasta?
2. Minkälaisia valmiuksia kohtaaminen ja kädentaidot antavat elämään?

7.1 KOHTAAMISEN PALASET

Lasten ja nuorten kädentaitojen opettamisessa tulevat vahvasti esille yhdessä tekeminen, vuorovaikutus ja kommunikointi. Koska oppilaat tulevat yhteiseen opintopiiriin vielä kouluajan ulkopuolellakin, heillä täytyy olla vahva yhteenkuuluvaisuuden tunne, halu yhdessä tekemiseen ja kädentaitojen oppimiseen. Kuviossa 3 esitän miellekuvakartan avulla kohtaamiseen liittyvien osa - alueiden välisiä suhteita. Kuviossa esitetyt palaset pyrkivät kuvaamaan kohtaajien taustoja, kokemuksia ja tavoitteellista toimintaa. Tavoitteena ei ole vain kädentaitojen oppiminen, vaan vuorovaikutuksen kautta tapahtuu myös kasvamista hyväksi ihmiseksi.

KUVIO 3. Kohtaaminen opettamisen ja oppimisen kontekstissa.

Oppilaiden osallistuminen opintopiiriin on nähtävissä innostuneisuudessa ja osallistumisluvuista päiväkirjassa vuoden aikana. Viimeisellä opintokerralla

pohdittiin oppilaiden kanssa yhdessä talven tapahtumia. Minkälaisia asioita oppilaat ovat huomioineet oppimisympäristöstä, toisistaan ja opettajasta, yhteisestä vuorovaikutuksesta ja kohtaamisesta opintopiirin aikana, ja miten ne ovat vaikuttaneet kädentaitojen tekemiseen ja oppimiseen? Huomiot, joita tässä työssä teen, pohjautuvat omille havainnoilleni ja oppilaiden antamaan palautteeseen. Oppilaat kertoivat, etteivät halua jäädä kerhosta pois, koska siellä on niin hauskaa ja oppii kaikenlaista. ”Vaikka on kiva tavata muita, pää-tarkoitus on kuitenkin tehdä itse jotain, mitä ope on nyt keksinyt”, kertoi yksi oppilaista.

Paikka, aika ja rajat ovat pysyviä käsitteitä, opetus on hyvin kontekstisidonnaista. Resurssit muuttuvat tekeillä olevien töiden, käytettävien materiaalien ja tekijöiden tarpeiden mukaan. Tekemiseen ja osaamiseen pyrittäessä kurssilaisten ja ohjaajan välinen vuorovaikutus, kommunikointi ja yhdessä toimiminen ovat pienistä hetkistä kiinni. Yhteisen toimivuuden ja luottamuksen löytäminen syntyvät tässä kohtaamisessa. Koska kerholaisia on kohtuullisen paljon (11 lasta, lähes aina paikalla) on löydettävä yhteinen tapa toimia, niin että jokainen oppilas saa tarvitsemansa huomion. Toisten oppilaiden ja opettajan kohtaaminen kerhossa tuntui oppilaiden mielestä olevan mukavaa, sillä työskentelyn yhteydessä on mukavaa jutella ja vaihtaa kokemuksia.

Opettajan ja oppilaan onnistunut kohtaaminen ja yhteinen työskentely sisältävät jokapäiväisiä pieniä asioita, yksinkertaisia tekoja ja keinoja. Aito kohtaaminen vaatii onnistuakseen yhteisen sävelen löytymisen. Molemminpuolinen aktiivinen yrittäminen voi johtaa rakentavaan vuoropuheluun opettajan ja oppilaan välillä. Kun opettaja ymmärtää riittävän hyvin oppilastaan, kasvua rajoittavat tekijät poistuvat, ja oppilas pystyy kysymysten ja keskustelun avulla ohjautumaan kohti oppimista.

Motivoituminen ja orientoituminen senhetkiseen tilanteeseen tarvitsevat toimiakseen pieniä yksityiskohtia. Oppilaan oppimiseen liittyvät hyvin läheisesti vuorovaikutus ja toisten tekemisen seuraaminen. Opettajan ja oppilaan vuorovai- kutteinen toimiminen edistävät oppimista, oppiminen on molemmin puoleista.

Kun oppilasta halutaan auttaa oppimaan, tulee opettajan aidosti vahvistaa, luottaa ja kunnioittaa tämän persoonaa kokonaisuutena. Oppimisen ja vuorovaikutuksen suhteessa on kyse ihmisten kohtaamisesta.

Toisen ihmisen kuunteleminen ja kuuleminen ovat ryhmässä työskenneltäessä tärkeitä. Jokaisen lapsen kuuleminen ja huomioon otto ovat opettajalle aidon kohtaamisen kannalta hyödyllisiä. Jokaisesta hetkestä voi oppia. Oppilalle itselleen huomiointi ja kuuleminen ovat myös erittäin tärkeitä luottamuksen, välittämisen ja huomioon ottamisen eleitä, jotka vaikuttavat osaltaan motivoitumiseen ja koko oppimisprosessiin.

Mutta kuinka jokaista oppilasta voi suuressa ryhmässä kuulla? Erilaiset oppijat, joita yleensä aina ryhmissä esiintyy, voivat helposti jäädä kuulematta ja huomioimatta. Toisaalta taas sellaiset erilaiset oppijat, jotka tuovat asiansa suureen ääneen esille, ovat hekin poikkeavassa tilanteessa. Joko he saavat kipaamansa huomion tai sitten aito ydinkohtaaminen ja vuorovaikutus jäävät pinnallisiksi häiriöiksi. Toisen ihmisen kuunteleminen on luottamuksen ja huomioon ottamisen perusedellytyksiä.

Useimmat kerholaiset pitivät toisten lasten ääniä ja puheita ihan hyväksyttävänä asioina kerhotoiminnan aikana, vaikka joissakin tilanteissa kovaääninen ja rauhaton ilmapiiri on häiritsevää. Ilmapiirin tulee olla kuitenkin ystävällissävytteinen. Suuressa ryhmässä kaikkien huomioiminen voi olla vaikeaa. Oppimistilanteiden järjestäminen auttaa tilannetta. Kun nopeimmat oppilaat ovat päässeet jo tekemiseen kiinni, on aika kohdata hitaampia. Usein juuri ne lapset, jotka eivät vaadi huomiota korottamalla ääntään, lähtevät hitaammin tekemään ja toimimaan, silloin heille jää enemmän aikaa ohjeistukseen kyselyihin ja kommunikointiin. Lasten oppimistehtävät on hyvä suunnitella niin, että ne ottaisivat huomioon lasten omat kiinnostuksen kohteet, sillä tekemisestä on tarkoitus oppimisen ohella mm. myös nauttia ja iloita sekä kasvattaa itsetuntoa.

Kohtaamistilanteeseen liittyvät hyvin usein myös puhuminen, kommunikointi ja kokemusten vaihtaminen. Tiedon välittäminen, säännöt, tehtävät ja määräykset sekä erilaiset ohjeistukset jaetaan kädentaitojen kursseilla useimmiten puhumalla, kertomalla ja selittämällä. Käsityön opettamiseen liittyy läheisesti kyllä myös behavioristisen periaatteen mukainen mallista oppiminen, mutta se on tietyn taidon oppimisen ja opettamisen kannalta joskus tarpeellista ja hyväksyttävää. Taidon oppimisen jälkeen oppilailla on mahdollisuus syventää tietojaan ja taitojaan ja pyrkiä oppimassaan eteenpäin, edistyä ja kasvaa. Taitojen lisääntyminen ohjaa oppilaita myös pitkäjänteisen työn tekemiseen ja kokonaisvaltaiseen käsityöprosessin hallintaan omaehtoisesti. Itse tekeminen ja osaaminen lisäävät oppilaiden motivoitumista, aidon tunteen ja luovuuden purkautumisen tuskaa. Opettajan tehtävänä on ohjata kohti hyvää, vahvistaa elinikäistä oppimista ja kannustaa ja auttaa löytämään luova intohimo tekemiseen.

Jokaisen oppilaan taustalla on oma tukiverkosto, koti ja perhe, joka antaa oppilaalle perusturvan. Elinpiirin laajeneminen kouluun ja erilaisiin harrastuksiin ohjaavat sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen, joita opitaan kädentaitojen ohella.

Kerholaisen miete kerhoon tullessa: "Kohta räjähdän!"

7.2 KOHDATTIINKO?

Tämän kehittämishankkeen keskeinen tavoite oli löytää vuorovaikutuksen ja kohtaamisen keinoin oikeita lähestymistapoja lasten kädentaitojen opettamiseen vapaassa sivistystyössä. Teorioihin peilattaessa voi todeta, että aito kohtaaminen ja hyvä vuorovaikutus voivat edistää luomaan sellaista oppimisympäristöä ja hyvää ilmapiiriä, joka voi edesauttaa kaikenlaista oppimista, tässä tapauksessa kädentaitojen oppimista. Uskon, että hyvällä ihmiskäsityksellä ja

vuorovaikutussuhteella on positiivisia merkityksiä opettamiseen, jotta opettaja voi olla entistä parempi tehtävässään opettaa lapsille kädentaitoja.

Haasteena on oppia järjestämään vuorovaikutukselle suotuisia tilanteita, jotta lasten kehitys ja kasvaminen voisi saada itsetuntoa kohottavaa ainesta pärjätä elämässä sekä tuottaa iloa ja hyvinvointia. Lisäksi kehittämishankkeen tarkoituksena oli oppia paremmin ymmärtämään, mitä tavoitteita lasten kädentaitojen kerhojen toiminnalle voi asettaa, jotta ne edesauttaisivat lasten kasvua ja kehitystä.

Tässä työssä tarkasteltiin kohtaamista ja vuorovaikutusta suhteessa oppilaan ja opettajan välillä kädentaitojen opettamisessa. Asiat, joihin on paneuduttu, on opettanut näkemään ja kohtaamaan asioita vuorovaikutuksen ja kohtaamisen näkökulmista – mitä kaikkea hyvää yhdessä tekeminen ja oppiminen voivat tehdä lapsen kehitykselle. Opettajan näkökulmasta tarkasteltuna kohtaaminen ja vuorovaikutteinen dialogi edistävät oppimista ja kasvua. Omakohtainen kokemus ja asioiden tiedostaminen ohjaavat vieläkin parempaan opettajuuteen, samoin luja usko kädentöiden tarpeellisuuteen tulevaisuudessa ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseksi.

8 KOHTAAMISIIN !

Halusin paneutua tutkimaan ihmisten välistä vuorovaikutusta ja siihen liittyvää aitoa kohtaamista – miten ne vaikuttavat lasten kädentaitojen oppimiseen vapaassa sivistystyössä. Kädentaitojen oppiminen antaa elämälle taitojen karttumisen lisäksi – joita kaikenlaisissa ammateissa tarvitaan – myös itsetunnon ja minän kehityksen ohella pitkäjänteisyyttä ja ongelmista selviytymistaitoja.

Omien havaintojeni perusteella, seurattessani kädentaitojen opiskelijoita, olen huomannut, kuinka miellyttävä ilmapiiri ja hyvä kohtaaminen ovat innostaneet ja kehittäneet lasten kädentaitoja opetuskauden 2005 - 2006 aikana. Tekemisen avulla on erilaisilla oppijoilla mahdollisuus itse ymmärtää ja tulla ymmärretyksi kädentaitojen avulla. Opintopiirin kurssilaisissa huomasin useassa lapsessa tapahtuneen kasvua ja kehitystä. Pitkäjänteisyys ja varmuus tekemisessä olivat hallittua ja suunnitelmallista. Sosiaaliset taidot karttuivat yhdessä tekemällä, ja oppilaat osasivat itsekkin ottaa huomioon nuoremmat ja hitaammat. Uudet taidot, niiden oivaltaminen ja oppiminen tuntuivat tuottavan iloa ja samalla kohottavan itsetuntoa.

Minkälaisia vaikutuksia opettajan ja oppilaan välisellä kohtaamisella ja vuorovaikutuksella on kädentaitojen opettamisessa? Tullakseen osaavammaksi ja taitavammaksi opettajan tulee kehittyä ja harjoittaa elinikäistä oppimista – ei vain kädentaitoihin ja tekemiseen liittyvää, vaan myös kaikkea, mikä liittyy vuorovaikutukseen ja aitoon kohtaamiseen. Sekä sitä taitoa, millä voi parantaa ja edesauttaa toisia oppimaan tekemään ja nauttimaan tekemisestä ja tekemisestään.

Opettamisessa ja oppimisessa on aina kyse ihmisten kohtaamisesta. Hyvän tulee olla läsnä näissä kohtaamisissa ja opettajan velvollisuus on ohjata kohti hyvää. Toistemme ymmärtäminen kohtaamistilanteissa on sellaista arvokasta ja tavoiteltavaa vuorovaikutusta, joka samalla sekä kasvattaa että auttaa op-

pimaan. Kädentaitojen opettamisessa oppilas ja opettaja kohtaavat henkilökohtaisesti toisensa ilman, että kaikki oppilaat olisivat koko ajan vuorovaikutuksessa keskenään. Oppimistilanteissa voi useinkin tulla tilanteilta, joissa yksilöä ohjataan ”kädestä pitäen”.

Yhteiskunnan nopean muutoksen myötä myös oppimisympäristöt muuttuvat. Oppiminen nähdäänkin nykyään prosessina, jossa opettajalla on ohjaajan rooli ja oppijat toimivat joko ryhmissä tai itsenäisesti tiedon hankkijoina. Oppimisen ”uudistuminen”, vuorovaikutus ja yhteistoiminnalliset tehtävät, tuovat mahdollisuuden itseajatteluun ja omaan ongelmanratkaisuun. Myös käsityötaitojen opettamisessa tulee olla uusi suuntaus, missä oppija itse prosessoi tekemäänsä, pyrkii itseohjautuvasti ratkaisemaan ongelmia ja keksimään luovia ratkaisuja kädentaitoihin. Oppijaa on ohjattava suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen työntekoon, kehitettävä luovuutta, esteettisiä, teknisiä ja fyysis-motorisia kykyjä sekä ongelmanratkaisutaitoja. Vuorovaikutteinen oppiminen tuo lisää myös rohkeutta. Valmiiden ratkaisujen mallit voivat soveltua johonkin, mutta omien ajatusten ja mallien luominen sekä niiden käyttäminen ovat kehittäviä ja ehkä kuitenkin oikeita ratkaisuja useiden asioiden oppimisessa ja opettamisessa.

Käsityöopetusta ei voi mielestäni rajata yhteen tai yhtenäiseen käsityöopetuksen malliin tai vain tietyn käsityön merkitystä korostavan lähtökohdan ”ympäri”. Kullakin toimintamallilla on omia erityisiä piirteitään eräänlaisina työvälteinä; niillä on yhteisiä elementtejä ja toisiaan tukevia muotoja. Tavoitteena voisi pitää sitä, että oppijat vähitellen oppisivat hallitsemaan kokonaisen käsityöprosessin, jossa koko käsityöllinen prosessi ideoinnista ja suunnitelmista valmistukseen ja arviointiin on oppijan omissa käsissä ja hallinnassa. Itse tekemällä oppijan itsetunto kasvaa; hän kokee iloa ja tyydytystä saadessaan kokeilla, tutkia ja keksiä ratkaisuja ja omia tyylejä.

Kokemukset ja niistä luodut käsitykset ja yhteydet tuovat kädentaitojen oppimiseen lisää motivaatiota, samalla kun voi vielä linkittää siihen itse tekemisen ja osaamisen, taidon oppimisen. Oppilaiden omakohtainen aktiivinen työskentely, oman kokemusmaailman huomioiminen oppimisessa ja asioiden ymmärtämi-

nen sovellettavaksi käytäntöön tukevat luovuuden oppimista. Se antaa mahdollisuuksia kokeilla opittuja asioita monipuolisesti ja rohkeasti. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja ottaa huomioon tekijänsä persoonallisuuden, tunteet ja arvomaailman. Kokemuksellisessa oppimisessä painotetaan pohdiskelua, joka soveltuu hyvin työn, tuotteen tekemiseen liittyvään prosessiin. Konstruktivistinen ja kokemuksellinen opettaminen vaativat runsaasti aikaa, työtä ja resursseja, jotka on huomioitava opetusta suunnitellessa. Lasten kädentaitojen opintokokonaisuuksien suunnittelu ja toteutus on aikaa vievää ja vaativaa. Oppijoiden joukossa on aina oltava varalla ”takataskuvaihtoehto”. Oppiminen etenee kohti kokonaisen käsityöprosessin hallintaa kontekstisidonnaisesti.

Kädentaitojen opettamisen ja ohjaamisen menetelmiä voidaan kehittää ja tarkastella erilaisista näkökulmista. Kohtaaminen ei Buberin oppien mukaan ole vain minän ja sinän kohtaamista. Kohtaaminen voi olla myös minän ja sen kohtaamista, jolloin toisena osapuolena ei olekaan yksilö, vaan jotain muuta – se voisi olla käsityössä käytettävän materiaalin kohtaamista. Kädentaitojen tekemiseen liittyvät oleellisesti erilaiset materiaalit. Materiaalien muokkaaminen ja muovaaminen sopiviksi kuhunkin käyttötarkoitukseen ja tuotteeseen ovat oma ryhmänsä kädentaidoissa, minkä ymmärtämistä voisi jatkossa selvittää enemmänkin. Esineiden ja tuotteiden ymmärtäminen ja käytettävyys, sekä kestävän kehityksen ajattelu ovat aiheita, joihin voisi jatkossa keskittyä – kuinka ne soveltuvat lasten kädentaitojen opettamisessa tarvittavaan ymmärtämiseen, vuorovaikuttamiseen ja aitoon kohtaamiseen.

LÄHTEET

Anttila, P. 1993b. Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset.

Anttila, P. 1993a. Puheenvuoroja käsityön ja ammattikasvatuksen filosofias-
ta.1993. Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Julkaisusarja A 3/93.
Heikkinen, A & Salmi, U. (toim.)Tampere: Jäljennepalvelu.

Buber, M. 1999. Minä ja sinä. 3.painos. Juva: WSOY – Kirjapainoyksikkö.

Himanen, P. 1996. Ajattelun kätilö. Viitattu 7.3.2006.
http://yliopistolehti.helsinki.fi/1996_16/ylart11.htm

Himanen, P. 2006. Elämä taideteoksena – Mitä on luova kasvu parhaimmil-
laan? Luento 25.4.2006. Kuopio.

Himanen, P. 2006. Nettiakatemia filosofia. Viitattu 6.3.2006.
<http://www.nettiradio.fi/nettiakatemia/oppiaineisto/oppiminen/oppiminen.html>

Kansalais- ja työväenopistot. 2000. Koulutus. Opetusministeriö. Viitattu
2.5.2006.
<http://www.minedu.fi/opm/koulutus/aikuiskoulutus/kansalaisopistot.html>

Kojonkoski-Rännäli, S. 1995. Ajatus käsissämme. Käsityön käsitteen merkitys-
sisällön analyysi. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja109. Turku: Painosalama.

Kojonkoski-Rännäli, S. 2005. KAUNEUS KÄSITYÖSSÄ. Viitattu 18.4.2006.
<http://www.kolumbus.fi/tekstiiliopettajaliitto/kauneus%20kasityyossa%20aritkkeli.htm>

Kuopion kansalaisopisto 2005 – 2006. Opinto-opas.

Kupias, P. 2002. Oppia opetusmenetelmistä. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laki vapaasta sivistystyöstä. 1998. Viitattu 2.5.2006.
http://www.pedagogi.net/laki/laki_lvs.html

Mäki-Komsi, S. 1999. Opettaminen ja opettamisen muodot muuttuvat, muuttuuko oppimis- ja opettamiskulttuuri? – heijastuksia opetuksen kehittämissuunnitelma OpNetista. Helsinki: Hakapaino Oy.

Leinonen, M. 2002. Kohtaako opettaja oppilaansa? Teoksessa Sallila, P. & Malinen, A. (toim.). Opettajuus muutoksessa. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Opetus luo osaamista. 2004. Opettajan ammattietiikka. Päivitetty 30.11.2004. [Viitattu 24.4.2006.] <http://www.oaj.fi/Resource.phx/oaj/yleiset/031.htm>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus. Viitattu 18.4.2006. <http://www.oph.fi/info/ops/>

Pöllänen, S. 2006. Elämä ilman käsitöitä - mitä se on? : käsityö harrastajien psyykkisen hyvinvoinnin tukena. Teoksessa Kaukinen, L. & Collanus, M. (toim.). Tekstejä ja kangastuksia, puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Hamina: Akatiimi.

Pöllänen, S. & Kröger, T. 2001. Käsityön erilaiset merkitykset opetuksen perustana. Joensuun yliopisto. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos 2001. Viitattu 16.4.2006. <http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/kipinat/SPetTK.htm>

Pöllänen, S & Kröger, T. 2005. Näkökulmia kokonaiseen käsityöhön. Viitattu 6.3.2006. http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/tutkivaope/pdf/polla_kroger.pdf

Syreenin Taimi-projekti. 2001–2003. Työpaperit. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja, F 21. Taiteellinen toiminta, elämäntarinat ja syrjäytyminen. Inkeri Sava – Marjatta Bardy (toim.) Helsinki. www.uiah.fi/attachment.asp?path=1;1456;2806;2814

Syrjäläinen, E. 2006. Taidon opettamisen ihanuus ja kurjuus. Teoksessa Kaukinen, L. & Collanus, M. (toim.). Tekstejä ja kangastuksia, puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Hamina: Akatiimi.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005. Opetushallitus. Viitattu 18.4.2006. http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/taideyl_ops.pdf

Tuutti, H. 2001. Vuorovaikutus ja verkko-opiskelu. Viitattu 13.4.2006. <http://www.comlab.hut.fi/opetus/205/HeliTuutti.doc>

Tynjälä, P. 2000. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Tampere: Tammer - Paino.

Valtanen, J. 1997. Vuorovaikutus oppimisessa. Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Viitattu 13.4.2006.

http://matwww.ee.tut.fi/kamu/julkaisut/raportit/pertti_co/vuorovaik.html

Vapaan sivistystyön oppilaitokset. 2000. Koulutukset. Opetusministeriö. Viitattu 2.5.2006.

http://www.minedu.fi/opm/koulutus/aikuiskoulutus/vapaa_sivistystyo.html

LIITTEET

LIITE 1

Kuopion kansalaisopiston Karttulan osasto 2005 – 2006

Opintopiiri: Kädentaitoja 7 – 13 – vuotiaille

Aika: Keskiviikko, klo 18 – 19

Paikka: Airakselan koulu, Karttula

Syyslukukausi 2005

21.9. Suunnittele tila, piirros

28.9. Tee tilaan kolmiulotteisena, pienoiskoossa ainakin tuoli, lamppu ja asukas, materiaaleina esim. rautalanka, pahvi, kapa -levy, kangas, paperimassa, akryylivärit

5.10. Huovutettu alunen

2.10. Tila – työn jatkoa, tuoli, pöytä

26.10. Kankaanpainantaa, maalattu kortti, taulu

2.11. Tila – työn jatkoa, lamppu, asukas

9.11. Laatikko taittelemalla, runo tai tarina isänpäiväksi laatikkoon

16.11. Tila – työn jatkoa, asukas, jouluista askartelua

23.11. Pajukuusi – joulukoriste

30.11. Rakenna suunnittelemasi, kolmiulotteinen tila pahvista, yhdistä valmistamasi tuotteet tilaan.

Kevätlukukausi 2006

11.1. Aaltopahvialunen

18.1. Guiro, puusta valmistettu soitin

25.1. Kuva luetun tarinan pohjalta (Peurasalolla, A. Leinonen)

1.2. Palapeli, edellisen piirroksen pohjalta, maalaus puulle

8.2. Palapelien sahaus, oheistyönä ystävännauha solmeilua

15.2. Naulakko metallilangasta punoen

22.2. Löylyn henki, vuolukiven muotoilu

1.3. Edellisen kivityön jatkoa

15.3. Edellisen kivityön jatkoa, näyttelytöiden kokoaminen

22.3. Kolmiulotteisen kappaleen huovutus, pääsiäismuna

29.3. Edellisellä kerralla huovutetun pääsiäismunan koristelu helmikirjonnalla

5.4. Keskeneräisten töiden viimeistely, näyttelytöiden palautus ja arviointikeskustelua.